

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 29 marca 2023 r.

Poz. 3874

UCHWAŁA NR LVI/310/2023 RADY GMINY POLICZNA

z dnia 10 marca 2023 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Policzna na lata 2023-2027”

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2023 poz. 40 t.j.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 poz. 840 t.j.), po uzyskaniu pozytywnej opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie, Delegatura w Radomiu, Rada Gminy Policzna uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Policzna na lata 2023-2027”.

§ 2. „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Policzna na lata 2023-2027” stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Policzna.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego

Przewodniczący Rady Gminy

Paweł Jędra

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY RADY GMINY POLICZNA NR LVI/310/2023

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

GMINA POLICZNA

OPRACOWAŁ:

UZGODNIONO:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	12
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	12
4.1.1. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata	12
4.1.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.	13
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	13
4.2.1. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030 r.	13
4.2.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020	14
4.2.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	15
4.2.4. Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Mazowieckim na Lata 2022- 2025	16
4.2.5. Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Zwoleńskiego na lata 2020-2023	17
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	18
5.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	18
5.1.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Policzna	18
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Policzna	20
5.2.1. Charakterystyka Gminy Policzna	20
5.2.2. Rys historyczny Gminy Policzna	21

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

5.3. Krajobraz kulturowy Gminy Policzna.....	22
5.4. Zabytki wpisane do rejestru zabytków.....	29
5.5. Zabytki nieruchome.....	32
5.6. Obiekty małej architektury: kapliczki, krzyże i figury przydrożne	35
5.7. Zabytki ruchome.....	37
5.8. Zabytki archeologiczne	38
5.9. Zabytki w zbiorach muzealnych	39
5.10. Miejsca Pamięci Narodowej	39
5.11. Gminna Ewidencja Zabytków dla Gminy Policzna.....	42
6. Stan zachowania i zagospodarowania zabytków oraz rodzaje zagrożeń	43
7. Realizacja Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022.....	44
8. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Policzna. Analiza szans i zagrożeń.....	45
9. Założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2022-2026	48
10. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	51
11. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	52
12. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	52
Podstawowa bibliografia	55
Załącznik nr 1 Wykaz Gminnej Ewidencji Zabytków dla Gminy Policzna	57
Załącznik nr 2 Stanowiska archeologiczne zlokalizowane w obrębie Gminy Policzna	64

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

1. WSTĘP

Przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe: materialne i niematerialne gminy Policzna, a w szerszym zakresie krajobraz kulturowy, na który składają się pojedyncze zabytki i zespoły zabytków, elementy zagospodarowania przestrzeni, dzieła sztuki, obiekty przyrodnicze czy miejsca historyczne. Program sporządzono zgodnie z artykułem 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. 2022 r., poz. 840*) oraz standardami Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Przedstawia on walory dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, określa aktualny stan zachowania i zagospodarowania zabytków, zwraca również uwagę na kwestie społeczne, gospodarcze czy turystyczne w zarządzaniu zasobami kulturowymi. Przedmiotowy dokument ten zawiera aktualne uwarunkowania strategiczne i przestrzenne, przepisy prawa, procedury administracyjne oraz mechanizmy finansowania ochrony zabytków pozwalające na prowadzenie właściwej polityki w zakresie systemowej i ciągłej ochrony dziedzictwa kulturowego. W tym zakresie przedstawiono konkretne działania mające na celu zachowanie zabytków w dobrym stanie, zwiększenie współpracy z organizacjami społecznymi i urzędem konserwatorskim, poprawę stanu zagospodarowania przestrzennego czy udostępnienie ich na potrzeby edukacyjne i turystyczne.

Dokument stanowi aktualizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019 – 2022 przyjętego uchwałą nr VI/32/2019 Rady Gminy Policzna z dnia 4 marca 2019 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami nakładają na gminę przepisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022, poz. 840). Zgodnie z art. 87 ust. 1 w/w ustawy wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Program ten podlega uchwaleniu przez radę gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Po zatwierdzeniu dokument ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu wójt sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

GŁÓWNE CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI OKREŚLA ART. 87 UST. 2 W/W USTAWY, TJ.:

- Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
- Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych, edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych oraz opieka nad zabytkami.
- Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
- Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.

Deklarację ochrony dziedzictwa narodowego oraz stworzenie warunków upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego zawiera Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, ze zm.):

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz ust. 2: udziela pomocy Polakom zamieszkającym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

Rzeczpospolita Polska przyjęła w drodze ratyfikacji akty prawne o znaczeniu międzynarodowym określające zasady i sposób dbałości o zachowane materialne dziedzictwo kulturowe. Dokumenty te są większości deklaracjami bądź konwencjami. Najważniejsze z nich to:

- Karta Ateńska, czyli postanowienia konferencji w Atenach sporządzona 30 października 1931 r.
- Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego przyjęta w Hadze 14 maja 1954 r.
- Karta Wenecka, czyli Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Miejsc Zabytkowych sporządzona w Wenecji w 1964 r.
- Definiuje pojęcia: restauracji i konserwacji wskazując ich granice, warunki oraz zasady realizacji;
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 r.
- Wprowadziła pojęcie „dziedzictwa kulturowego” obejmującego:

- zabytki, pod którymi rozumie się dzieła architektury, monumentalnej rzeźby i malarstwa, elementy i budowle o charakterze archeologicznym, napisy, grotty i zgrupowania tych elementów, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;

- zespoły i miejsca zabytkowe - budowle oddzielne lub łączne, które ze względu na swoją architekturę, jednolitość lub zespolenie z krajobrazem mają wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;

- miejsca zabytkowe - dzieła człowieka lub wspólne dzieła człowieka i przyrody, jak również sfery, a także stanowiska archeologiczne, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historycznego, estetycznego, etnologicznego lub antropologicznego.

Instrumentem służącym do realizacji celów Konwencji jest Lista Dziedzictwa Światowego.

- Międzynarodowa Karta Ochrony Ogrodów IFLA-ICOMOS sporządzona 21 maja 1981 r.
- Międzynarodowa Karta Ochrony Miast historycznych ICOMOS sporządzona w październiku 1987 r.
- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy sporządzona w Grenadzie 3 października 1985 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. - (Dz. U. z 1996 r., Nr 120, poz.564) dotycząca dziedzictwa archeologicznego. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania przestrzennego.
- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Definiuje ona niematerialne dziedzictwo jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturową, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Zawiera trzy listy:

- Listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony;
- Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- Rejestr programów, projektów i działań mających na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego („Rejestr Najlepszych Praktyk”).

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r., poz. 559, ze zm.) art. 7 ust. 1 pkt 9 Gmina realizuje zadania własne mające na celu zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, obejmujących m.in. sprawy kultury w tym, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Głównym aktem prawnym regulującym przedmiot, zakres i formy ochrony i opieki nad zabytkami jest Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. 2022 r., poz. 840).

Zgodnie z art. 3 pkt 1 zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

OCHRONA ZABYTKÓW polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu (art. 4):

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

OPIEKA NAD ZABYTKIEM sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków (art. 5):

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii kultury.

OCHRONIE I OPIECE, BEZ WZGLĘDU NA STAN ZACHOWANIA PODLEGAJĄ (art. 6, ust. 1):

zabytki nieruchome będące, w szczególności (art. 6 ust. 1, pkt 1):

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami, i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

zabytki ruchome będące, w szczególności (art. 6, ust. 1, pkt 2):

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art.5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r., poz. 1700.),
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

zabytki archeologiczne będące, w szczególności (art. 6, ust. 1, pkt 2):

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- pozostałościami terenowymi pradziejowego historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami, reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6, ust. 2).

FORMAMI OCHRONY ZABYTKÓW SĄ (art. 7):

- **wpis do rejestru zabytków,**
- **uznanie za pomnik historii,**
- **(1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,**
- **utworzenie parku kulturowego,**
- **ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.**

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na gminę szereg praw i obowiązków w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, są to m. in.:

- prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów ze zlokalizowanymi zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16).
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju gminy (art.18).
- obowiązek prowadzenia przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art.22 ust.4).
- sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego jednostka samorządu terytorialnego posiada tytuł prawny wykonywane w ramach zadań własnych (art.71).
- prawo ubiegania się przez Gminę dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane wykonywane przy zabytku będącego własnością tej jednostki (art. 73).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- prawo udzielania przez Radę Gminy, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art.81).
- sporządzanie przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta i przyjmowanie przez radę gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami, z którego co dwa lata wójt/burmistrz/prezydent miasta przedstawia sprawozdanie radzie gminy (art.87).

UREGULOWANIA prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w szeregu obowiązujących ustaw, w tym w:

- Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2022 r., poz. 1846, ze zm.). **Art. 29, ust. 2.** Jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie. **Art. 68, ust. 1.** Właściwy organ może udzielić bonifikaty od ceny ustalonej zgodnie z art. 67 ust. 3, na podstawie odpowiednio zarządzenia wojewody albo uchwały rady lub sejmiku. Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50 %. Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę.
- Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2022 poz. 503, ze zm.). **Art. 53, ust. 4, pkt 2.** Decyzje, o których mowa w **art. 51 ust. 1**, wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków – w odniesieniu do obszarów lub obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840, ze zm.).
- Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r., poz. 916, ze zm.). **Art. 83a ust. 1.** Zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków / nie dot. wpisanych do rejestru zabytków terenów zakomponowanej zieleni/.
- Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2022 r., poz. 88).

Art. 39:

1/ Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

2/ Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

3/ W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4/ Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych;

- Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. 2020 poz. 194). Państwo sprawuje mecenat nad działalnością kulturalną polegający na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.
- Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2022 r., poz. 1327, ze zm.). Prowadzenie zadań z zakresu ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz podtrzymywania tradycji narodowej i rozwoju świadomości kulturowej jest działalnością pożytku publicznego.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach regulują przepisy:

- Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r., poz. 385)
- Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 1700).

Zasady ochrony materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- Ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164).

UREGULOWANIA prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się również w rozporządzeniach:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2017 r., poz. 1674).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r., poz. 81).**

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r., poz. 110).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. 2004 r. Nr 124, poz. 1304, ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004 r. Nr 212, poz. 2153).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r., poz. 56).**
- Rozporządzenie wydane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz.U. 2011r., Nr 89, poz. 510).
- Rozporządzenie wydane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015r.w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych (Dz. U. z 2015 r. Poz. 979).
- Rozporządzenie wydane przez Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. 2004 r., nr 30,poz. 259).
- Rozporządzenie wydane przez Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2004 r., nr 124, poz. 1302, ze zm.).
- Rozporządzenie wydane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. z 2015 r., poz. 1275).
-

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

4.1. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI.

4.1.1. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

Rada Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 r. przyjęła projekt uchwały w sprawie Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022.

W programie przyjęto trzy główne cele. Po pierwsze optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, podzieloną na wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym oraz wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym. Po drugie wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami, podzielone na merytoryczne wsparcie działań oraz podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego. Po trzecie budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa, w tym

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości oraz tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Dla zrealizowania tych celów będą prowadzone m.in. następujące zadania:

- szkolenia dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego i pracowników służb konserwatorskich, m. in. w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym;
- powołanie Centrum Architektury Drewnianej, którego podstawowym celem będzie dostarczanie wiedzy dotyczącej zasad konserwacji zabytków drewnianych właścicielom, opiekunom a rzemieślnikom zaangażowanym w opiekę nad tego rodzaju obiektami (CAD będzie miało siedzibę w willi "U dziadka" w Otwocku);
- podniesienie bezpieczeństwa zabytków poprzez współpracę z właściwymi służbami jak Policja;
- kampanię społeczno-edukacyjną w mediach, ze szczególnym uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami;
- program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Głównym realizatorem programu jest państwowa instytucja kultury Narodowy Instytut Dziedzictwa.

4.1.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.

Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26.03.2013 r. Głównym celem Strategii jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. Przyporządkowano temu cztery cele szczegółowe, wśród których czwarty, „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej” odnosi się pośrednio do ochrony dziedzictwa kulturowego. Wśród kierunków działań wymienia się:

- tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizację, cyfrową rekonstrukcję i udostępnianie dóbr kultury. W Strategii podnosi się również kwestię aktywnego udziału społeczeństwa w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

4.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r.

Przedmiotowy dokument strategii został przyjęty Uchwałą numer 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r. Opracowany został dla perspektywy długookresowej do 2030 roku, umożliwiającej szersze i perspektywiczne spojrzenie na rozwój. Jednakże działania przyporządkowane poszczególnym celom określono dla okresu programowania 2014-2020.

Dziedzictwo i kulturę (wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia) wskazano jako jeden z celów strategicznych. Wśród najważniejszych zadań wskazano:

- Poprawa atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu przede wszystkim o walory przyrodnicze (w szczególności w obszarach pasm turystycznych).
- Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych.
- Ochrona spuścizny kulturowej regionu (materialnej i niematerialnej).
- Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej regionu.

Obecnie w związku z nowym podziałem statystycznym województwa mazowieckiego, nowej perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 oraz nowymi uwarunkowaniami formalno-prawnymi powstaje **Projekt Założeń Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030.**

4.2.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014- 2020.

Komisja Europejska w dniu 12 lutego 2015 r. przyjęła programy operacyjne na lata 2014-2020 dla dziewięciu polskich województw, w tym dla obszarów położonych w województwie mazowieckim. W dokumencie tym zwrócono uwagę na ważne miejsce jakie zajmuje województwo mazowieckie w Polsce ze względu na posiadane bogactwa kulturowe. Na obszarze województwa znajduje się wiele unikalnych zabytków, a także nowoczesnych instytucji kultury. W regionie znajduje się ponad 6500 obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, wśród nich około: 120 układów urbanistycznych, 4719 dzieł architektury i budownictwa, ok. 55 dzieł budownictwa obronnego, 261 obiektów techniki, 351 cmentarzy, 692 parki, 252 ogrodów i inne formy zaprojektowanej zieleni, około 150 miejsc upamiętniających wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji (stan na 2014r.). Wskazuje się przy tym małe zainteresowanie Mazowszem z perspektywy turystów.

W obowiązującej nadal osi priorytetowej V występuje działanie 3 - Dziedzictwo kulturowe. Cel szczegółowy:

- Zwiększona dostępność oraz rozwój zasobów kulturowych regionu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Bogate zasoby dziedzictwa kulturalnego stanowią ogromny potencjał rozwojowy Mazowsza. Planowane w ramach interwencji prace modernizacyjne i renowacyjne, przyczyniają się do zahamowania procesu degradacji obiektów zabytkowych, nadaniu im nowych funkcji oraz utrwalenia ich historycznych i artystycznych walorów, pozwalając na zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

Dodatkowo działania w zakresie rozwoju infrastruktury kultury wzmacniają procesy przekształcania instytucji kultury w nowoczesne centra dostępu do wiedzy i oferty kulturalnej oraz lokalne ośrodki życia społecznego. Realizowane w tym zakresie projekty przyczynią się do zmiany jakościowej w odbiorze kultury, poprawy dostępu do zasobów kultury, wzmocnienia funkcji edukacyjnych i zwiększenia poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym. Działania te przyczynią się do wzrostu atrakcyjności regionu, będą sprzyjać podnoszeniu regionalnego potencjału turystycznego, co z kolei przełoży się na pobudzenie wzrostu gospodarczego Mazowsza.

W ramach działania określono dwa typy projektów:

1. Wzrost regionalnego potencjału turystycznego poprzez ochronę obiektów zabytkowych:

- konserwacja, renowacja, rewaloryzacja, modernizacja, adaptacja historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, umożliwiającą zachowanie dotychczasowych funkcji obiektów zabytkowych, a także służącą nadaniu im nowych funkcji użytkowych (z przeznaczeniem w szczególności na cele kulturalne i edukacyjne), w tym również w połączeniu z działalnością komercyjną,
- ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków,
- zabezpieczenie zabytków przed zniszczeniem lub kradzieżą,
- usuwanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych.

2. Poprawa dostępności do zasobów kultury poprzez ich rozwój i efektywne wykorzystanie:

- inwestycje w infrastrukturę trwałą, wyposażenie służące działalności kulturalnej, zachowaniu dziedzictwa i zwiększeniu dostępności do jego zasobów,
- inwestycje infrastrukturalne, prace modernizacyjne i renowacyjne w przypadku, gdy prace te stanowią dostosowanie istniejącego obiektu do nowych funkcji kulturowych, w tym edukacyjnych,
- efektywne wykonywanie zadań statutowych, polegające na zapewnieniu wysokiej jakości trwałego wyposażenia oraz odpowiedniego zabezpieczenia zbiorów będących w posiadaniu instytucji,
- digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego pod warunkiem powszechnego udostępnienia (jako element projektu),

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- usuwanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych.

Obecnie w związku z nowym podziałem statystycznym województwa mazowieckiego, nowej perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2021- 2027 oraz nowymi uwarunkowaniami formalno-prawnymi powstaje opracowywany jest RPO WM na lata 2021-2027. W ramach założeń do aktualizacji programu zaproponowano 4 celów polityki. Wśród nich:

Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych, poprzez: wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, dziedzictwa kulturowego i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

4.2.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego został uchwalony 7 czerwca 2004 r. przez sejmik województwa mazowieckiego.

Przedmiotowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego stanowi podstawowy dokument wyznaczający cele i kierunki rozwoju regionu w układzie przestrzennym. Jest planem o charakterze regionalnym, stanowiącym pomost między planowaniem krajowym, a planowaniem miejscowym, Dokument zawiera uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne rozwoju województwa mazowieckiego, cele oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego, w tym inwestycje celu publicznego o charakterze ponadregionalnym.

Dokument stanowi również wykładnię polityki przestrzennej województwa. Podstawowym celem tej polityki jest stworzenie warunków do osiągnięcia spójności terytorialnej oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju poprawy życia oraz zwiększenia konkurencyjności regionu.

Głównym celem planu jest określenie polityki przestrzennej Mazowsza polegającej na ustaleniu zasad organizacji struktury przestrzennej województwa w zakresie: podstawowych elementów sieci osadniczej, rozmieszczenia infrastruktury technicznej i społecznej, wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Celem polityki planu w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego jest kształtowanie tożsamości kulturowej Mazowsza. Polityka ta jest adresowana przede wszystkim do rejonów miast i miejscowości charakteryzujących się najcenniejszymi układami urbanistycznymi, wartościami krajobrazowymi, tradycją historyczną i zabytkowymi obiektami architektonicznymi. Efektem tej polityki jest postulat objęcia ochroną prawną cennych krajobrazów kulturowych; krajobrazu kulturowego wsi i małych miast; zespołów budownictwa drewnianego; ośrodki tożsamości regionu; układów ruralistycznych i urbanistycznych; miejsc pamięci narodowej.

W sferze kultury niematerialnej polityka województwa będzie realizowana przez: propagowanie wiedzy o regionie i małych ojczyznach; pielęgnowanie odrębności kulturowej i wspieranie tożsamości

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

ludowej; promowanie walorów kulturowych regionu oraz regionalnego folkloru poprzez różne formy organizacji imprez folklorystyczno-kulturowych oraz informowanie w mediach i wydawnictwach docierających do szerokiej rzeszy odbiorców; edukację w zakresie historii regionu i jego tożsamości kulturowej; wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia możliwości edukacyjnych zapoznania się z dorobkiem kultury regionalnej i spuścizny kulturowej.

4.2.4. Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Mazowieckim na lata 2022-2025

Program opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim na lata 2022-2025 został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 169/21 z dnia 21.12.2021 r.

W dokumencie wskazano nadrzędny cel określony w jego misji: „Podniesienie skuteczności opieki nad zabytkami i dziedzictwem niematerialnym w województwie mazowieckim”.

Zidentyfikowano główne problemy w sferze ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i na tej podstawie wytyczono trzy obszary strategiczne:

1. Edukacja kształtująca świadomość i postawy.

Cele: Wsparcie edukacyjne samorządów lokalnych i właścicieli zabytków; Kształtowanie postawy zainteresowania dziedzictwem.

2. Optymalizacja systemu dostępu właścicieli zabytków do środków.

Cele: Zoptymalizowanie systemu dotacji wojewódzkich; Dbłość o zabytki własne województwa.

3. Wypracowanie skutecznych narzędzi działania.

Cele: Ograniczanie ryzyka utraty najbardziej zagrożonych elementów dziedzictwa; Wzmocnienie potencjału promocyjnego zabytków.

W ramach w/w celów: przewidziano wiele działań, m.in.:

- działalność Mazowieckiego Forum dziedzictwa (MCD),
- zintensyfikowanie ochrony dziedzictwa niematerialnego województwa,
- kontynuowanie konkursu „Renowacja Roku Zabytków Mazowsza”,
- coroczny konkurs „Odkrywamy nasze dziedzictwo”,
- dotowanie prac konserwatorskich i robót budowlanych,
- dokumentowanie zabytków architektury XX wieku województwa mazowieckiego,
- kontynuowanie inwentaryzacji i wyodrębnienia typów zabudowy drewnianej województwa,
- realizacja programu „Nasza żywa tradycja”,
- tworzenie systemu promocji mazowieckiego dziedzictwa.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Jednocześnie zaktualizowano stan dziedzictwa materialnego i niematerialnego w województwie mazowieckim. Zwiększyła się liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków: 7912. Na terenie województwa występuje ponad 2,5 tysiąca stanowisk archeologicznych. Wśród tradycji aktualnie figurujących na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego, pięć dotyczy terenu województwa mazowieckiego.

4.2.5. Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Zwoleńskiego na lata 2020-2023.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Zwoleńskiego został opracowany w związku z obowiązkiem wynikającym z art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn.23 lipca 2003r. na podstawie obowiązujących przepisów prawa na szczeblu międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym. Bazą merytoryczną dla niniejszego programu są gminne ewidencje zabytków wykonane dla gmin: Kazanów, Policzna, Przyłęk, Tczów oraz dla gminy miejsko-wiejskiej Zwoleń. W dokumencie przedstawiono krajobraz kulturowy na tle charakterystyki powiatu, wskazano najcenniejsze zabytki nieruchome. Omówiono zabytki ruchome, archeologiczne, muzealne oraz dziedzictwo niematerialne. Oprócz tego podano wykazy Miejsc Pamięci Narodowej. Zamieszczono wykazy gminnych ewidencji zabytków nieruchomych oraz archeologicznych. Program ten jest dokładnym i pełnym zbiorem informacji o dziedzictwie kulturowym powiatu zwoleńskiego. Analiza SWOT oraz określenie stanu zachowania i zagospodarowania zabytków pozwoliły ustalić główne założenia programu, najważniejsze priorytety i szczegółowe działania. Ważny rozdział poświęcono finansowaniu Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami. Sformułowano główny cel Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Zwoleńskiego na lata 2020- 2022, będący kontynuacją poprzedniego programu „Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego powiatu zwoleńskiego poprzez działania związane ze zwiększeniem potencjału turystycznego w oparciu o zachowane zabytki związane z Janem Kochanowskim i inne cenne obiekty kulturowe” oraz n/w priorytety:

- Ochrona dziedzictwa kulturowego powiatu; zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie ich do poprawy ich stanu zachowania.
- Koordynacja działań z zakresu opieki nad zabytkami i ochrony zabytków na terenie powiatu.
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- Popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego powiatu.

Najważniejsze zadania to:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Egzekwowanie przepisów prawa dotyczących działalności inwestycyjnej odnośnie zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz znajdujących się w gminnych ewidencjach zabytków zgodnie z art. 39 Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane,

Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach stanowiących własność powiatu,

Oznakowanie zabytków wpisanych do rejestru zabytków tabliczkami- obiekt chroniony prawnie,

Opracowanie spójnego produktu turystycznego dot. życia i twórczości Jana Kochanowskiego.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

5.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY.

5.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY POLICZNA z 2001 R.

Podstawowym założeniem polityki przestrzennej gminy jest zrównoważony rozwój w oparciu o występujące uwarunkowania- szczegółowo opisane, w tym środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Wskazano chronione prawnie obiekty przyrodnicze:

1/ Otulina Kozienickiego Parku Krajobrazowego (Rozporządzenie Wojewody nr 38 z dnia 23 stycznia 2001 r. w sprawie utworzenia Kozienickiego Parku Krajobrazowego- Dz. U. Woj. Mazowieckiego nr 11, poz. 107 z dnia 29 stycznia 2001 r. Otulina obejmują zachodnią część gminy stanowiąc element krajowej sieci ekologicznej. Jest to obszar o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, na które składają się m.in. tereny torfowiskowe, drobne powierzchnie leśne, zadrzewienia, cieki, oczka wodne, wydmy i zagłębienia deflacyjne.

2/ Pomniki przyrody (9 obiektów). W parku w Policznie: 4 dęby szypułkowe, 2 lipy drobnolistne, klon pospolity. Natomiast w parku w Czarnolesie: 2 dęby szypułkowe, grab pospolity.

3/ Zabytkowe parki w Policznie oraz Czarnolesie.

4/ Rezerwat żółwia błotnego „Okólny Ług”.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

W części poświęconej Kierunkom Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Policzna wymieniono i opisano najważniejsze cele polityki przestrzennego zagospodarowania gminy. Wśród trzech celów strategicznych jeden dotyczy zabytków: **„Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kultury materialnej oraz zachowanie i kształtowanie tożsamości (tradycji) gminy z uwzględnieniem wartości kulturowych wynikających z historycznie ukształtowanego osadnictwa, w tym przez dwa wieki związanego z rodem Kochanowskich”**.

W kierunkach ochrony środowiska kulturowego wymieniono zabytki wpisane do rejestru zabytków, zabytek techniki wiatrak w Policznie (obecnie już nie istniejący) oraz cmentarze rzymsko-katolickie: nowy i stary w Policznie oraz cmentarz wojenny z I wojny światowej w tej samej miejscowości. Dodatkowo wymieniono 12 udokumentowanych stanowisk archeologicznych. Poza tym wskazano miejsca pamięci narodowej.

Regulowane prawem kierunki ochrony i zasady kształtowania środowiska kulturowego w odniesieniu do dóbr kultury obszaru gminy Policzna winny obejmować m.in.

- Ochronę krajobrazu kulturowego miejscowości Policzna i Czarnolas, poprzez niezbędną renowację i konserwację układów dworsko-pałacowo- parkowych jak również harmonijne wpisywanie się w ten krajobraz z nową zabudową. W tym przede wszystkim w rejonie Muzeum im. Jana Kochanowskiego z dostosowaniem architektury do otaczającego krajobrazu i miejscowej tradycji;
- Ochronę krajobrazu kulturowego pozostałych wsi, obiektów sakralnych, miejsc pamięci narodowej, obiektów o charakterze zabytkowym poprzez harmonijne wpisywanie się z nową zabudową z zachowaniem zasady harmonijnego sąsiedztwa, dostosowaniem architektury do tradycji miejscowej i otaczającego krajobrazu oraz utrwalonej, istniejącej linii zabudowy;
- Współdziałanie władz samorządowych gminy Policzna jak również wszelkich osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego, ochrony zabytków oraz kształtowania zabudowy poprzez wpisywanie się z nową zabudową w nawiązaniu do otaczającej architektury i krajobrazu;
- Uzgadnianie wszelkich prac i robót przy obiektach określonych decyzjami konserwatorskimi jako zabytkowe z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- Uzgadnianie wszelkich nowych inwestycji w rejonie nierozpoznanym archeologicznie i w rejonie występowania stanowisk archeologicznych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W przypadku odkrycia przedmiotu posiadającego cechy zabytku wskazane jest zabezpieczenie terenu oraz poinformowanie służb Konserwatora Zabytków;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- Utrzymanie we właściwym stanie przez właścicieli i użytkowników obiektów kultury objętych ochroną prawną;
- Dbłość przez organy gminy o dobra kultury w obszarze gminy, podejmowanie działań ochronnych i zabezpieczających przed zniszczeniem obiektów zabytkowych w nagłych przypadkach oraz informowanie o takich przypadkach służb .

5.2.CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY POLICZNA.

5.2.1.Charakterystyka Gminy Policzna.

Gmina Policzna usytuowana jest w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie zwoleńskim. Sąsiaduje z gminami: Pionki, Garbatka Letnisko, Gniewoszków, Przyłęk, Zwoleń i gminą Puławy w województwie lubelskim. Obszar gminy wynosi 112,35 km². W skład gminy wchodzi 27 sołectw. Największymi miejscowościami są: Policzna, Czarnolas, Gródek, Świetlikowa Wola. Odległość do miejscowości powiatowej Zwoleń wynosi: ok 10 km, do Radomia 35 km, do Warszawy 120 km. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 79 Warszawa- Kraków via Sandomierz. Natomiast droga krajowa nr 12 w kierunkach Łódź- Radom-Lublin biegnie wzdłuż fragmentu południowej granicy gminy.

Przyroda

Gmina Policzna jest gminą wiejską, rolniczą. Użytki rolne (o 9.030 ha) stanowią ok. 85% obszaru gminy (11 2350 ha). Lasy, o charakterze rozproszonym stanowią 9,6% powierzchni gminy (1090 ha). Największy leśny obszar występuje w części zachodniej. Na północ od Czarnolasu znajduje się kompleks leśny „Bierdzież” wchodzący w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Puszczy Kozienickiej”. W gminie występują tereny przyrodnicze objęte ochroną obszarową i są to rezerwat przyrody „Okólny Ług”, gdzie występuje żółw błotny oraz użytek ekologiczny „Patków” - staw leśny z cennymi okazami roślin i płazów. Obszar położony na zachód od drogi Kozienice-Policzna- Zwoleń został włączony do otuliny Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Na terenie gminy istnieją dwa zabytkowe parki podworskie, w których znajduje się 12 pomników przyrody (Są to dęby szypułkowe 170 – 500 letnie, dęby pospolite 200 – 250 letnie, lipy drobnolistne 200 letnie, klon pospolity 200 letni, graby pospolite 90 – 200 letnie oraz sosna wejmutka 120 letnia); park pałacowy w Policznie o powierzchni 4,05 ha i park dworski w Czarnolesie- 9,96 ha.

Teren gminy jest nizinny z niewielkimi wzniesieniami. Wysokości dochodzą do 180 m n.p.m.. Gmina posiada słabo rozwiniętą sieć hydrograficzną. Przez północne tereny płynie Struga Policka, przez

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

wschodnie Potok Chechelski. W zachodniej części znajdują się źródła rzeki Mirenki. W Policznie znajdują się stawy rybne o łącznej powierzchni ok. 35 ha a w Gródku 3 ha.

Turystyka

Na terenie gminy występuje rozbudowany system szlaków turystycznych:

- pieszy- żółty (Czarnolas- Policzna- Sucha – Linów),
- pieszy- niebieski (Czarnolas – Gródek - Garbatka Letnisko - Ryczywół). Szlak wyznakowany jest przez nieżyjącego już dziś działacza radomskiej turystyki, Witaliusza Demczuka. Poza atrakcjami przyrodniczymi na trasie występują liczne, interesujące zabytki architektury: w Janowcu, Gródku, Czarnolesie, Kozienicach, Trzebieniu i Magnuszewie.
- rowerowy- żółty (Lesiów PKP - Czarnolas),
- rowerowy- czerwony (Bartodzieje - Czarnolas),
- rowerowy- niebieski (Bałtów- Janowiec- Czarnolas).

Przez teren gminy biegnie szlak kulturowy „Szlak Rodu Kochanowskich”. Projekt szlaku został zrealizowany w 2014 r. w partnerstwie przez Parafię Rzymskokatolicką p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Zwoleniu, Diecezję Radomską, Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu, Gminę Zwolen, Powiat Zwoleński. Obejmuje on sześć kościołów regionu radomskiego, zespół dawnego Opactwa Benedyktynskiego w Sieciechowie, zespół dworski Kochanowskich w Czarnolesie (XIX w.), obelisk z 1621 r. i park podworski z XVIII-XIX w. w Sycynie, zespół dworski w Zameczku k. Przytyka (XIX w.) oraz wieś Kochanów.

5.2.2. RYS HISTORYCZNY GMINY POLICZNA.

Zarys historii administracyjnej Gminy Policzna.

W okresie I Rzeczypospolitej gmina Policzna położona była na terenie ziemi sandomierskiej w powiecie radomskim, utworzonym w 2 poł. XIV w. w okresie reform administracyjnych Kazimierza III Wielkiego. Od 1471 r. (reforma administracyjna Kazimierza Jagiellończyka) teren gminy znajdował się w granicach administracyjnych województwa sandomierskiego, które istniało do roku 1772. Po III rozbiorze znalazł się w granicach Królestwa Galicji i Lodomerii jako ziemia Galicji Zachodniej monarchii habsburskiej.

Po bitwie pod Raszynem, 19 kwietnia 1809 r., ziemia Galicji Zachodniej włączone zostały do Księstwa

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Warszawskiego, utworzonego przez Napoleona i do roku 1815 teren dzisiejszej gminy Policzna znajdował się w departamencie radomskim i powiecie kozienickim Księstwa Warszawskiego. W okresie zaborów terytorium dzisiejszej gminy Policzna przynależało administracyjnie kolejno do Księstwa Warszawskiego następnie obszar został włączony do ziem Królestwa Polskiego i jego województwa sandomierskiego, obwodu sandomierskiego, powiatu kozienickiego. Reformy administracyjne po 1837 r. w Cesarstwie Rosyjskim zmieniły przynależność gminy do guberni sandomierskiej i powiatu radomskiego. Po utworzeniu guberni radomskiej w 1844 roku teren dzisiejszej gminy znajdował się w guberni radomskiej w powiecie radomskim i okręgu kozienickim. W latach 1867-1918 znajdował się w guberni radomskiej i powiecie kozienickim. Po wprowadzeniu samorządu wiejskiego w 1864 r. na mocy ukazu carskiego powstała gmina Policzna która objęła wsie: Policzna, Wilcza Wola, Wólka Policka, Anielin, Patków, Bogucin, Bobki, Czarnolas, Grudek, Świetlikowa wola, Łągowa Wola, Paciorkowa Wola, Łuczynów, Filipów, Garbatka, Molendy, Kolonia Franków, folwark Tekłów i osada Kamień. Po odzyskaniu niepodległości obszar gminy Policzna wszedł w skład województwa kieleckiego w powiecie kozienickim. W czasie II wojny światowej teren gminy należał do generalnej guberni w dystrykcie radomskim. Po 1945 r. ponownie należał administracyjnie do powiatu kozienickiego w województwie kieleckim. W 1954 r. z gminy Policzna odłączono m.in. Garbatkę (stała się siedzibą Gromadzkiej Rady Narodowej, a od 1973 r. miejscowością gminną), Ponikwę, Bogucin, Molendy. W 1973 r. po reformie administracyjnej, powstała gmina Policzna w województwie radomskim. Gmina Policzna po roku 1999 weszła w skład województwa mazowieckiego w powiecie zwoleńskim.

Szczegółowa historia gminy Policzna oraz miejscowości gminnych znajduje się w monografii: Policzna- By czas nie zaćmił i niepamięć, red. E. Januszewicz, Sycyna 2004.

5.3. Krajobraz kulturowy Gminy Policzna.

Wg ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku krajobrazem kulturowym jest przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Krajobraz kulturowy danego obszaru wpływa na wzrost tożsamości lokalnej i regionalnej oraz odzwierciedla jego historię i związek działalności ludzkiej z przyrodą. Cechą krajobrazu kulturowego jest jego ciągła ewolucja. Pozytywnym przejawem dbania o krajobraz jest jego harmonijne kształtowanie zachowując najcenniejsze elementy: zabytki, tereny przyrodnicze, osie widokowe oraz umiejętne wkomponowywanie współczesnych realizacji. Zarządzanie krajobrazem nie powinno być przypadkowe, a planowe z uwzględnieniem profesjonalnie opracowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których ograniczy się

rozproszoną zabudowę, zachowa się tradycyjny układ pól, ochronę terenów cennych ze względu na krajobraz przyrodniczy oraz obiektów historycznych z wyeksponowaniem tych najwartościowszych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Na przykład poprzez nienaruszanie ich historycznego otoczenia i wskazywanie osi oraz przestrzeni widokowych.

Krajobraz gminy Policzna jest rolniczy, otwarty i nizinny. Urozmaicony jest elementami naturalnymi i przyrodniczymi. W części zachodniej występuje największy na terenie gminy obszar lasu oraz rezerwat „Okólny Ług”. Poza tym występują rozproszone, niewielkie obszary leśne, ciek wodny, pojedyncze kępy drzew, łąki. Siatka osadnicza składa się z wsi, które powstawały w różnych okresach. Najstarsze to: Policzna, Czarnolas, Gródek, Zawada Stara, Świetlikowa Wola. Większość wsi reprezentują typ ulicówki. W krajobrazie kulturowym gminy Policzna wyróżniają się trzy ośrodki kulturowe: Policzna, Czarnolas i Gródek. W tych trzech miejscowościach znajdują się wszystkie zabytki wpisane do rejestru zabytków. Wśród nich występują zabytkowe obiekty o wartościach ponadregionalnych. Poza tym zachowało się wiele w krajobrazie kulturowym wiele historycznych kapliczek, krzyży oraz figur przydrożnych, co jest zresztą charakterystyczne dla całego regionu. Kilka obiektów związanych z historią lokalną znajduje się w miejscowości Zawada Stara.

Krajobraz kulturowy miejscowości Policzna

W miejscowości gminnej Policzna zlokalizowanych jest wiele cennych zespołów zabytkowych o wartościach artystycznych, historycznych oraz naukowych. Pierwszy z nich to zespół architektoniczny w Parafii rzymsko- katolickiej p.w. św. Stefana w Policznie. W jego skład wchodzi: kościół parafialny wraz z murem ogrodzenia i kapliczkami w ogrodzeniu, budynek plebanii oraz tzw. obory plebańskie. Wszystkie wymienione obiekty zostały wzniesione w 3 ćw. XIX w. z cegły, dostarczonej z lokalnej cegielni, należącej do rodziny Przeździeckich, właścicieli majątku w Policznie.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Kościół odznacza się oryginalną na tym terenie architekturą neogotycką z wieżami usytuowanymi w części prezbiterialnej, bogactwem rozwiązań detalu architektonicznego i dekoracji.

Stylistycznie do budynku nawiązuje wystrój i wyposażenie świątyni (ołtarze, ambona, konfesjonały, chrzcielnica). Wszystkie wymienione obiekty tworzą harmonijną, zaprojektowaną całość. W przypadku plebanii szczyt wieńczący ryzalit środkowy ponad gankiem kolumnowym (kapitele kamienne) posiada taką samą dekorację co szczyty fasady kościoła. Kapliczki w ogrodzeniu z wnęką na figury są zakończone ostrołukowo i flankowane półkolumnami. Ostrołukowo z wysokimi szczytami zakończone są również wejścia bramne. Całość uzupełniają dwie zabytkowe figury Matki Bożej w sąsiedztwie kościoła.

Plebania przy kościele w Policznie

Kapliczka w ogrodzeniu kościoła w Policznie

Na północ od kościoła parafialnego usytuowany jest zespół pałacowo- parkowy wraz z dawnym terenem pofolwarczym. Dwa zespoły oddzielają stawy rybne założone po 1885 r. Przy drodze Kozienice- Zwolen w ich pobliżu w odbudowanej, ceglanej kapliczce znajduje się piękna rzeźba św. Jana Nepomucena z XVIII w. Pałac wzniesiony przez hrabinę Przeździecką wyróżnia się od innych mazowieckich pałaców budowanych w stylu tzw. neorenesansu francuskiego: harmonijną, elegancką, symetryczną i oszczędną w detalu architekturą. Czerwień ceglanych elewacji podkreślają kamienne detale, boniowania narożne, klasyczne obramienia okienne i kolumny. Charakterystyczny dla tego typu architektury jest dach mansardowy. Podobna w charakterze jest pozostałość wystroju pałacu. Pałac i pawilon otacza park krajobrazowy z pięknymi sceneriami wokół budynków. Z zabudowy folwarcznej pozostały obory z końca XIX w. przebudowane w 1950 r. oraz budynek dawnych sześcioraków, który jest jednym z niewielu zachowanych tego typu obiektów w południowej części województwa mazowieckiego. Jest to wydłużony budynek na rzucie prostokąta, przykryty dachem czterosпадowym z wysuniętymi belkami stropowymi i lukarnami. Na wschód od zespołu pałacowo- parkowego znajdują się: budynek gorzelni i słodowni, wzniesione z cegły. Gorzelnia nawiązuje stylistycznie do obiektów przemysłowych wznoszonych w końcu XIX i pocz. XX w. Charakteryzuje się

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

ona rozczłonkowaną bryłą, dużymi oknami fabrycznymi, ceglana dekoracją szczytów czy ceglanymi gzymsami nadokiennymi.

Gorzelnia w Policznie jest jednym z nielicznych zabytków tego typu w regionie. Podobny obiekt znajduje się w Jedlance w powiecie radomskim. Zlokalizowana obok słodownia posiada skromniejszą architekturę, ale jest dosyć ważnym, materialnym świadkiem dawnej produkcji gorzelniczej w miejscowości.

Pałac Przeździeckich w Policznie

Budynek d. sześcioraków w Policznie

W Policznie istnieją trzy cmentarze: dawny przykościelny, parafialny i wojenny z okresu I wojny światowej. Pierwszy z nich tzw. stary założony został w XVI w. W tym miejscu zbudowano pierwszy kościół w Policznie w 1531 r., a wokół niego założono cmentarz. W tej dawnej świątyni modlił się Jan Kochanowski i tutaj został pochowany zanim jego szczątki trafiły ostatecznie do krypty w kościele zwoleńskim. Kościół drewniany stał w tym miejscu do lat 90- tych XIX w. Obecnie cmentarz ten jest ważnym świadectwem kilkusetletniej historii parafii w Policznie.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Cmentarz „stary” w Policznie

Zachował się na nim nagrobek Tekli Boguckiej z pocz. XIX w. i płyta nagrobna Leokadii Krassowskiej z poł. XIX w.

Cmentarz parafialny założony w 1 poł. XIX w. Usytuowany jest przy drodze Policzna- Świetlikowa Wola obecnie posiada kształt wieloboku. Układ alei jest krzyżowy, rzadko już w tym regionie spotykany. Zachowało się ok. 30 zabytkowych nagrobków prezentujących różne typy: figura na cokole, stela, krzyż na cokole, płyta nagrobna, pień na skałce, obelisk. Przeważa piaskowiec jako materiał wykonania, ale występują również nagrobki granitowe. Wiele z nich odznacza się dużą jakością wykonania. Najstarszy nagrobek pochodzi z poł. XIX w.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Cmentarz parafialny w Policznie

W Policznie znajduje się również cmentarz wojenny z I wojny światowej. Spoczęło na nim około 1200 żołnierzy austro-węgierskich i 150 żołnierzy narodowości polskiej, którzy polegli w czasie bitwy, która rozegrała się w październiku 1914 r. i przeszła do historii jako bitwa pod Anielinem – Laskami.

W Czarnolesie znajduje się założenie dworsko- parkowe o wybitnych wartościach zabytkowych (historycznych). Miejsce to związane jest z Janem Kochanowskim. Zachował się dwór Jabłonowskich z 1870 r. o architekturze czerpiącej z klimatu willi palladiańskich. Obecnie mieści się tutaj siedziba muzeum Jana Kochanowskiego z licznymi pamiątkami z nim związanych. W sąsiedztwie zlokalizowana jest kaplica neogotycka z lat 1826- 46, wzniesiona na fundamentach dawnego dworu wielkiego poety. Wokół roztacza się piękny, umiejętnie zakomponowany przez dwóch znanych projektantów ogrodów-park krajobrazowo- geometryczny. Na osi kaplicy stoi pomnik z popiersiem Jana Kochanowskiego z poł. XIX w. wykonany na zlecenie Teresy Jabłonowskiej. Na terenie założenia zachował się jeszcze dawny domek dla służby. Jest to obiekt drewniany z gankiem od frontu. We wsi Czarnolas usytuowany jest budynek szkoły, wzniesiony w latach 30- tych XX w.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

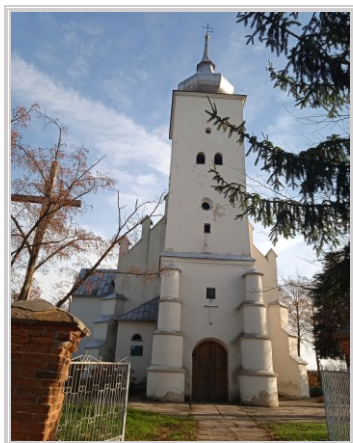

Dawny domek dla służby (przed remontem) i budynek dworu Jabłonowskich w Czarnolesie

W Gródku najważniejszy jest zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Trójcy. Świątynia pochodząca z końca XVI w., dwukrotnie rozbudowywana uzyskała oryginalną, harmonijną bryłę. Oprócz renesansowej architektury czerpiącej z gotyku (wysoki dach, przypory) zachowały się wewnątrz fragmenty polichromii renesansowej oraz wspaniałe drewniane epitafium Andrzeja Kochanowskiego z 1596 r., jeden z najcenniejszych zabytków ruchomych w regionie. Na plebanii przechowywana jest rzeźba Jana Nepomucena z XVIII w., która dawniej umieszczona była w istniejącej kapliczce kubaturowej w Gródku. W skład zespołu wchodzi również drewniana dzwonnica (zrekonstruowana w okresie międzywojennym-1935 r. i wyremontowana dzięki środkom dotacyjnym w 2020 r.), mur cmentarza przykościelnego, wybudowany z cegły, udekorowany fryzem kostkowym oraz budynek plebanii z XIX w. o kolumnowym ganku ze schodami. Na południe od kościoła zlokalizowany jest cmentarz parafialny. Usytuowany jest na stoku wzniesienia. Posiada kształt wieloboku. Najstarsza jest część północna. Układ komunikacyjny jest wielodrożnicowy z główną aleją od strony północnej na osi wschód-zachód. Zachowało się kilkanaście historycznych nagrobków, głównie pochodzących z 1 poł. XX w. Najstarszy powstał w 2 poł. XIX w. Na cmentarzu znajduje się grób nieznanego żołnierza poległego w wojnach światowych. Na cmentarzu pochowanych jest kilku tutejszych proboszczów.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Kościół parafialny w Gródku

Dzwonnica przy kościele w Gródku

W Zawadzie Starej znajduje się budynek dawnej szkoły, wzniesiony z cegły, architektonicznie i artystycznie nawiązuje do ceglanych budynków użyteczności publicznej z 1 ćw. XX w. Wzniesiony został na rzucie prostokąta z ryzalitem wejściowym od frontu. Nakryty jest dachem dwuspadowym. Występuje ceglany detal: gzyms uskokowy, fryz kostkowy, gzymsy nadokienne z półką i kluczem. Obiekt ten oraz budynek ochotniczej straży pożarnej materialnie świadczą o dużym znaczeniu miejscowości w okresie przedwojennym.

Budynek d. szkoły w Zawadzie Starej

Budynek OSP w Zawadzie Starej

W gminnej ewidencji zabytków figuruje jeden dom drewniany w Zawadzie Starej, na rzucie prostokąta z ozdobnymi okiennicami. Zachował się też układ przestrzenny całej zagrody wielobudynkowej, otwartej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Dom drewniany w Zawadzie Starej

5.4. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków (rejestr /A/).

Miejscowość	Obiekt	nr rejestru zabytków
Czarnolas	Dwór, 1870 r.	nr rej. 431/A/67 z 23.06.1967 r. 42/A/80 z 28.04.1980 r.
Czarnolas	Kaplica, 1826- 46	11/A/ z 13.11.1946 r. 82/A/47 z 13.11.1947 r. 42/A/80 z 28.04.1980 r.
Czarnolas	Park, poł. XIX w.	731/A/57 z 20.12.1957 r. 42/A/80 z 28.04.1980 r.
Gródek	Kościół parafialny p.w. Św. Trójcy 1593- 1595, 1643, 1907	432/A z 21.06.1967 r. 64/A/81 z 05.03.1981 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Gródek	Dzwonnica, 2 poł. XVIII w., 1935 r.	432/A z 21.06.1967 r. 64/A/81 z 05.03.1981 r.
Gródek	Młyn wodny, drewn., XIX w.	Nr rej.: 558 z 07.08.1970 r.
Policzna	Pałac, 4 ćw. XIX w.	245/A/84 z 20.03.1984 r. 22.01.1997 r.
Policzna	Pawilon, 4 ćw. XIX w.	245/A/84 z 20.03.1984 r. 22.01.1997 r.
Policzna	Brama wjazdowa, 4 ćw. XIX w.	245/A/84 z 20.03.1984 r. 22.01.1997 r.
Policzna	Portiernia, 4 ćw. XIX w.	245/A/84 z 20.03.1984 r. 22.01.1997 r.
Policzna	Park, poł. XIX w.	730 z 20.12.1957 r. 245/A/84 z 20.03.1984 r. 22.01.1997 r.
Policzna	Kościół parafialny p.w. św. Stefana, 1889- 94	828 z 10.08.1973 r. 100/A/81 z 18.03.1981 r.
Policzna	Gorzelnia, kon. XIX w.	387/A/88 z 15.05.1988 r.
Policzna	Cmentarz tzw. „stary”, XVI w.	Dec. MWKZ nr 96/2017 z 27.01.2017 r.

Zgodnie z art. 36 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- 3) prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- 4) prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- 5) prowadzenie badań archeologicznych;
- 6) przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- 7) trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- 8) dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- 9) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- 10) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru: urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.2018 poz.1945) oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 11) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru, z wyłączeniem działań polegających na usuwaniu drzew lub krzewów z terenu nieruchomości lub jej części niebędącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem albo inną formą zaprojektowanej zieleni;
- 12) poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Zabytek nieruchomy wpisuje się do rejestru zabytków (art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego, lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Od stycznia 2018 r. obowiązują przepisy dot. kar administracyjnych. Właścicielowi, który nie powiadomił ministra kultury albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku (znajdującego się na Liście Skarbów Dziedzictwa lub wpisanego do rejestru zabytków) nie później niż w terminie 14 dni od dowiedzenia się o tym zdarzeniu. Taką samą

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

karę przewidziano wobec osób, które uniemożliwiają lub utrudniają dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy.

Kary w wysokości od 500 do 500 000 zł grożą z kolei m.in. za prowadzenie bez pozwolenia albo niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu na prace konserwatorskie, restauratorskie lub badania konserwatorskie, roboty budowlane i badania archeologiczne w otoczeniu zabytku /zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, rozdział 10a/.

Wpis do rejestru zabytków

Zabytek nieruchomy wpisuje się do rejestru zabytków (art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego, lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Wnioski oraz procedura wpisu do rejestru zabytków dostępna na stronie www.mwzkz.pl.

5.5. Zabytki nieruchome.

Gródek, kościół parafialny p.w. Św. Trójcy, 1593-1595, 1643r., 1907r. wraz z drewnianą dzwonnica, XVIII w., zrekonstruowana w 1935 r.

Kościół murowany w Gródku wzniesiono w latach 1593-1595 z fundacji Andrzeja Kochanowskiego, podstarościego stężyckiego i jego żony Anny. Konsekracji dokonał w 1598 r. kardynał Jerzy Radziwiłł, biskup krakowski. W tym samym roku erygowano parafię w Gródku. Świątynia jest orientowana, murowana z kamienia i otynkowana. Posiada interesujący jednonawowy korpus przykryty dachem dwuspadowym, poprzedzony od zachodu trójkondygnacyjną, czworoboczną wieżą z 1643 r. w przyziemiu posiada kruchtę. Od północy dostawiona piętrowa przybudówka, mieszcząca dawniej zakrystię. Część wschodnia- prezbiterium i nowa zakrystia była dobudowana (w miejsce pierwotnego prezbiterium). Podczas działań wojennych w 1914 r. świątynia została uszkodzona. Obiekt był restaurowany w latach 1915- 1928. Po wojnie kilkakrotnie remontowany. Dzwonnica zbudowana w konstrukcji drewnianej, oszalowana. Wzniesiona na rzucie prostokąta, trzykondygnacyjna, nakryta dachem namiotowym. Ostatnia kondygnacja dzwonnicy otwarta arkadowo. Drzwi umieszczone we wnęce.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Policzna, Kościół parafialny p.w. św. Stefana, 1889- 1894 r.

Pierwszy kościół drewniany istniał już w XV w. Przynależał do parafii sieciechowskiej. Parafię w Policznie erygowano w 1531 r. za sprawą starań Andrzeja Białaczowskiego - właściciela dóbr polickich. Pierwszym plebanem został ks. Jan z Brzozowicy. Drugi kościół drewniany pw. św. Antoniego i św. Jana Nepomucena ufundowała Ewa z Szaniawskich Suchodolska - kasztelanowa lubelska, ówczesna dziedziczka Policzny. Kościół ten został rozebrany w 1894 r. W latach 1889-1894 na nowym miejscu wybudowano kościół murowany wg. proj. inż. Jerzego Wernera. Główną fundatorką świątyni była Maria z Tyzenhauzów hr. Przeździecka. Część funduszy dołożyli także wszyscy parafianie. Wiele starań względem budowy dołożył proboszcz ks. Antoni Grudziński. Kościół otrzymał wezwanie św. Stefana. Konsekwował go biskup sandomierski Antoni Xawery Sotkiewicz. Nowy kościół w tych latach ogrodzono murem z czterema kapliczkami, wzniesiono plebanię i inne budynki parafialne. W czasie I wojny światowej kościół został uszkodzony, część wyposażenia zostało skradzione. Wielokrotnie był odnawiany i restaurowany. Kościół w stylu neogotyckim wzniesiony z cegły w wiązaniu krzyżowym na granitowym posadowieniu. Trójnawowy, na planie krzyża łacińskiego z transeptem i prezbiterium zakończonym trójbocznie. Korpus halowy nakryty dachem dwuspadowym. Po bokach prezbiterium czterokondygnacyjne wieże z przybudówkami mieszczącymi schody. Ramiona transeptu zakończone wielobocznie. Elewacje o pionowych podziałach: szkarpy uskokowe i wysokie otwory okienne ostrołukowe (biforialne w elewacjach i fasadzie na pierwszej kondygnacji, triforialne nad rozetą, w wieżach jednodelne).

Fasada trójosiowa, trzyczęściowa, światłocieniowa. Na osi centralnej ponad wysuniętym portalem rozeta. Trzy szczyty zwieńczone pinaklami z kwiatonami. Fryzy obiegające elewację: krzyżowe i kostkowe. Wnętrze otynkowane, sklepienie krzyżowo-żebrowe wsparte na czworobocznych filarach z półkolumnkami. W prezbiterium sklepienie sieciowe, kolebkowe w pomieszczeniach po bokach kruchty.

Policzna, pałac, 4 ćw. XIX w.

Pałac wzniesiony w 4 ćw. XIX w. w stylu neorenesansu francuskiego według projektu inżyniera Jerzego Wernera dla rodziny Przeździeckich. Budynek murowany z cegły o narożach boniowanych w tynku, piętrowy, na rzucie prostokąta. W części środkowej zryzalitowany i przykryty dachem mansardowym. Poprzedza ją kolumnowy ganek zwieńczony balustradą z tarasem. W półkolistym naczółku herb Przeździeckich Roch III. Z pałacem jest połączony krytym przejściem budynek oficyny wzniesiony w tym samym stylu. Po zakończeniu II wojny światowej w wyniku reformy rolnej nastąpiła parcelacja majątku rodziny Przeździeckich. Pałac odremontowano i umieszczono w nim szkołę podstawową. Od 1982 roku mieścił się tu Specjalny Ośrodek Szkolno –

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Wychowawczy. Ośrodek zlikwidowano na początku lat dziewięćdziesiątych, a w roku 1997 pałac odzyskali dawni właściciele.

Policzna, park, XIX w.

Park został założony jako krajobrazowo- naturalistyczny. Na jego terenie występuje wiele gatunków drzew i krzewów m. in. klon jesionolistny, klon zwyczajny, kasztanowiec biały, brzoza brodawkowa, jesion wyniosły, grochodrzew, wiąz szypułkowy, topola czarna, lipa drobnolistna i wiele innych. Park jest siedliskiem wielu gatunków ptaków. W parku znajduje się osiem pomników przyrody.

Czarnolas, dwór, 1870r.

Istniejący budynek dworu został wzniesiony w 1870 r. przez Władysława Jabłonowskiego w miejscu wcześniejszego spalonego, powstałego w 1789 r. i spalonego w 1853 r. Dwór jest murowany z cegły, otynkowany, podpiwniczony, parterowy, nakryty czterospadowym dachem z gankiem arkadowym w fasadzie, zwieńczonym trójkątnym naczółkiem, w którego tympanonie herby Jabłonowskich Prus III i Leliwa. W elewacji tylnej na osi zamknięty trójbocznie ryzalit z tarasem. Obecnie mieści się w nim muzeum Jana Kochanowskiego.

Czarnolas, kaplica, lata 1826- 1846

Na fundamentach dawnego dworu Jana Kochanowskiego Magdalena z Raczyńskich Lubomirska rozpoczęła w 1826 r. budowę kaplicy. Ukończyła ją 20 lat później Teresa z Lubomirskich Jabłonowska. Kaplica usytuowana jest w sąsiedztwie dworu Jabłonowskich w kierunku południowo- zachodnim. Budynek neogotycki, murowany z cegły, otynkowany, na planie litery L. W kryptach znajdują się grobowce rodziny Jabłonowskich i Lubomirskich. Kaplica jednokondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym. Dwa wejścia poprzedzone długimi i wysokimi schodami. Elewacje artykułowane szczytami trójkątnymi ponad otworami okiennymi i drzwiami, ostrołukowymi, ciągłym fryzem kostkowym poniżej gzymsu koronującego oraz fryzem przerywanym, złożonym z krzyży. W szczycie fasady ostrołukowe płyciny. Wnętrze podzielone na właściwą kaplicę i korytarzyk. Sklepienia kolebkowe.

Czarnolas, park, poł. XIX w.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Obecny park łączy cechy założenia romantycznego i geometrycznego. Park został założony ok. poł. XIX w. w stylu krajobrazowym. Zaprojektował go czeski ogrodnik Józef Stichy. Nowo zakładany park wkomponował stary drzewostan i istniejące stawy. Następnie w 1907 r. Stefan Celichowski rozwinął założenie Stichego, wyraźniej podkreślił elementy geometryczne z długą aleją wjazdową i owalnym podjazdem, aleją lipową łączącą murowany dwór z pomnikiem i popiersiem Jana Kochanowskiego oraz odchodzącymi od podjazdu alejkami wewnętrznymi, obiegające stawy, grupy drzew i krzewów. Park otoczony jest od zachodu, północy i południa sadem owocowym. Granicę parku wyznaczają, tworząc wiatrochronne szpalery: głównie grabów. Drzewostan parkowy jest bogaty. Największą część stanowią drzewa liściaste: lipy, jesiony, graby, akacje, klony, dęby, kasztanowce, topole, brzozy oraz krzewy: jaśminy, głóg, dzika róża, pigwa, jarska jabłoń, czeremcha. Na terenie parku znajdują się cztery pomniki przyrody. W ostatnich latach przeprowadzono rewitalizację parku.

Policzna, Gorzelnia, 1866r.

Budynek usytuowany jest na wschód od założenia pałacowo- parkowego. Powstał w 3 ćw. XIX w. Jest murowany z cegły, jednokondygnacyjny, w części poddasze użytkowe, na rzucie zbliżonym do litery T. Otwory okienne i drzwiowe zamknięte łukiem odcinkowym, udekorowane prostymi gzymsami nadokiennymi. Szczyty budynku udekorowane są fryzami schodkowymi.

Policzna, cmentarz rzymsko-katolicki „stary”, XVI w.

Cmentarz zlokalizowany jest ok. 500 m na południe od kościoła parafialnego p.w. św. Stefana w części zwanej Starą Wsią. Powstanie tego cmentarza wiązało się z erygowaniem parafii polickiej w 1531 r. przez Piotra Tomickiego - biskupa krakowskiego staraniem Andrzeja Białaczowskiego i Piotra Kochanowskiego. Od 1550 r. przez ponad 150 lat głównymi kolatorami parafii i właścicielami Policzny byli Kochanowscy, herbu Korwin. W kościele w Policznie został ochrzczony znamienity poeta Jan Kochanowski - najwybitniejszy twórca polskiego Renesansu. Na cmentarzu przykościelnym grzebano parafian, a wśród nich członków rodziny poety, m.in.: córki Urszulkę i Hannę, syna Jana i żonę Dorotę. Pochowano tam w 1584 r. również samego Jana Kochanowskiego, po sprowadzeniu jego zwłok z Lublina. W 1610 r. szczątki wszystkich Kochanowskich przeniesiono do krypty w kościele parafialnym w Zwoleniu. W 1 poł. XIX w. w niewielkiej odległości od kościoła, poza zabudowaniami wiejskimi założono cmentarz grzebalny zgodnie z obowiązującymi przepisami sanitarnymi. Jednakże

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

jeszcze przez kilkadziesiąt lat zdarzały się pochówki na cmentarzu przykościelnym. Z tego okresu zachowały się dwa pomniki : nagrobek Tekli Boguckiej, zm. 1845 r. i Malachiasza Boguckiego, zm. 1868 r., w formie ozdobnego cippusu z akroterionami oraz płaskorzeźbiona płyta nagrobna Leokadii Krassowskiej, zm. 1848 r. Obiekty wykonano z piaskowca w stylistyce klasycystycznej. Użyto m.in. motywy wieńca laurowego, rozety, płonącej pochodni oraz klepsydry. W ciągu wieków 3-krotnie odbudowywano drewniany kościół. Ostatni stał do 1894 r. Rozebrano go po tym, jak wzniesiono w innym miejscu nową, murowaną świątynię p.w. św. Stefana. Obecnie cmentarz tzw. „stary” posiada kształt zbliżony do trapezu. Oprócz w/w nagrobków na jego terenie zlokalizowany jest kopiec ziemny obrośnięty świerkami z ustawionym obok metalowym krzyżem.

Policzna, budynek portierni, 2 poł. XIX w.

Brak

Policzna, brama wjazdowa, 2 poł. XIX w.

Brak

Gródek, młyn wodny, drew. XIX w.

Brak

5.6. Obiekty małej architektury: kapliczki, krzyże i figury przydrożne

Na terenie gminy zlokalizowanych jest dużo kapliczek, krzyży i figur przydrożnych. Obiekty tego typu są rozpowszechnionym elementem krajobrazu nie tylko regionu radomskiego, ale i przeważającej części kraju. Ich ustawianie wiązało się z lokalną tradycją oraz religijnym, duchowym doświadczeniem fundatorów katolickich. Powstawały na pamiątkę ważnych wydarzeń historycznych, sytuacji rodzinnych, z obawy przed chorobami czy wojnami. Miały charakter dziękczynny, suplikacyjny, a nawet odstraszały. Najczęściej wybierano lokalizację w pobliżu świątyń, przy skrzyżowaniach, przy wjeździe do wsi, przy mostach, a bardziej osobiste przed domami.

Najcenniejsze ze względów historycznych i artystycznych są figura św. Jana Nepomucena w Policznie z XVIII w., obelisk z popiersiem Jana Kochanowskiego z poł. XIX w. w Czarnolesie, ceglana kapliczka kubaturowa z 1832 r. w Świetlikowej Woli, kubaturowa kapliczka w Gródku (figura z tej kapliczki przechowywana jest obecnie na plebanii kościoła p.w. św. Trójcy w Gródku) oraz krzyż przydrożny z 1807 r. w Policznie. Najczęściej spotykaną formą jest krzyż na cokole, m.in.: krzyż przydrożny z 1884 r. w Czarnolesie-Kolonii, kapliczka przydrożna z 1888 r. w Wojciechówce, krzyż przydrożny z 1903 r. w Policznie, krzyż przydrożny z 1936 r. w Kuszłowie, krzyż przydrożny z 1929 r. w Ługowej Woli, krzyż przydrożny z 1936 r. w Nowej Wygodzie, krzyż przydrożny z 1935 r. w Zawadzie Starej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Kapliczka kubaturowa w Gródku

Kapliczka kubaturowa w Świetlikowej Woli

Krzyż na cokole z Policznej

Kapliczka w Czarnolesie

5.7. Zabytki ruchome.

Zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r.)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Na podstawie art. 10 ust. 1 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela zabytku ruchomego. Po uprawomocnieniu się decyzji nadawany jest numer rejestru z literą „B”. Do rejestru zabytków ruchomych wpisywane są także nie wymieniane w ustawie obiekty, których „ruchomość” jest problematyczna. Są to mające wartość artystyczną detale architektoniczne czy dekoracje architektoniczne (polichromie, sztukaterie), stale połączone z podłożem elementy wyposażenia wnętrz (różnego rodzaju struktury ołtarzowe, epitafia, kominki, piece) oraz elementy tzw. małej architektury (rzeźby ogrodowe, wodotryski, niekubaturowe kapliczki, krzyże przydrożne czy nagrobki cmentarne).

Policzna, pałac z 2 poł. XIX w.

Pałac posiada neoklasycystyczny wystrój wpisany do rejestru zabytków pod nr rej. **40/B/84** z dnia 05.11.1984 r. (12 obiektów). Są to między innymi balustrady, drewniane obramienia drzwi, elementy dekoracyjne wykonane w stiuku: fryzy i rozeta,

Policzna, Kościół parafialny p.w. św. Stefana, 1889 - 1894r.

W kościele znajduje się zabytkowe wyposażenie, nie wpisane do rejestru zabytków. Przeważają obiekty wykonane w stylistyce neogotyckiej (kon. XIX w.): drewniane ołtarze, ambona, chrzcielnica, konfesjonały, żyrandole. W podobnej stylistyce są stacje Drogi Krzyżowej z 1918 r. oraz liczne obiekty liturgiczne: monstrancja, kielichy, krzyże itp. Z wyposażania poprzednich kościołów w Policznie zachowały się m.in.: obraz Wniebowzięcia Matki Boskiej z 1710 r., pacyfikał z XVII w.

Gródek, kościół parafialny p.w. Św. Trójcy, 1593-1595, 1643r. 1907r.

W kościele znajdują się zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków pod nr rej. **7/B/82** z dnia 28.07.1982 (36 obiektów). Na zabytkowy wystrój i wyposażenie kościoła składają się grupa drewnianych obiektów w stylistyce neogotyku z 1 ćw. XX w. Są to ołtarz główny, ołtarze boczne i ambona z 1910r. Wiele zabytków jest barokowych (XVII- XVIII w.). Najcenniejsze to: drewniana chrzcielnica z XVII w., krucyfiksy drewniane i figura św. Jana Nepomucena z XVIII w., relikwiarz św. Klemencji, szaty liturgiczne, naczynia liturgiczne: puszka, monstrancja. Kilka zabytków wykonanych zostało w XIX w.

Najważniejsze zabytki pochodzą z czasów budowy kościoła. Najcenniejszym jest drewniane, renesansowe epitafium z 1596 r. Andrzeja Kochanowskiego. Poza tym na ścianach dokonano odkrywek polichromii renesansowej przedstawiającej „Przemienienia Pańskie” i „św. Pawła”. W świątyni znajdują się również organy wykonane przez znaną firmę Blomberg i Syn w 1850 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Czarnolas- chorągiew Koła Stronnictwa Ludowego w Czarnolesie z 1937 r. z wizerunkiem Matki Boskiej z Dzieciątkiem- wpisana do rejestru zabytków na podstawie dec. MWKZ nr 337/2013 z 27.03.2013 r.

Chorągiew prostokątna, dwustronna wykonana z tkaniny jedwabnej w kolorze zielonym obszytej złotymi frędzlami. Z jednej strony posiada wizerunek Matki Boskiej z Dzieciątkiem, z drugiej białego orła w koronie. Obustronnie haftowane napisy oraz motywy dekoracyjne: czterolistna koniczyna oraz stylizowane kłosa zboża. Chorągiew powstała w 1937 r., wykonana przez członków Związku Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej „Wici” w Czarnolesie w związku z organizowaniem się lokalnego ruchu ludowego. Od początku pełniła ważne funkcje reprezentacyjne.. Podczas okupacji w latach 1939- 45 została starannie ukryta przed Niemcami. Po wojnie odzyskany sztandar ponownie połączył środowisko ludowe. Pieczętował przechowywany w prywatnych domach, uświetniał każdorazowo najważniejsze uroczystości kościelne, patriotyczne i rocznicowe. Dla społeczności czarnoleskiej jest symbolem patriotyzmu narodowego i lokalnego oraz trwałości wartości ludowych i katolickich.

Szczegółowe wykazy zabytków ruchomych oraz karty ewidencyjne znajdują się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków Delegatura w Radomiu.

5.8. Zabytki archeologiczne.

Prospekcje powierzchniowe wykonywane w ramach systemu Archeologicznego Zdjęcia Polski na terenie gminy Policzna nie wykazały dużego nasycenia osadniczego. Najstarsze zewidencjonowane do tej pory ślady osadnictwa pradziejowego na przedmiotowym obszarze sięgają młodszej epoki kamienia(neolit) i epoki brązu. Znajdźiska archeologiczne z wymienionych wyżej okresów dziejowych zostały zarejestrowane m.in.w miejscowości Annów stan.1 AZP 74-72/4 , Antoniówka stan.1 AZP 74 - 72/1, Chechły stan.1 AZP 74-73/2,Policzna-Zakościół stan.1 AZP 73-72/5, Wolka Policka stan.1 AZP 73-72/2. Pojedynczy punkt osadniczy związany chronologiczno i kulturowo z okresem lateńskim w tym społecznością kultury przeworskiej odnotowano w miejscowości Wygoda stan.1 AZP 73-73/8. Analizując ilość i typ stanowisk archeologicznych odkrytych na terenie gminy trzeba podkreślić , iż zasiedlenie tych terenów w czasach najdawniejszych nie było zbyt intensywne. Trochę inaczej sytuacja ta przedstawia się ze stanowiskami archeologicznymi przypadającymi na okresem średniowieczny i nowożytny. Interesujące znajdźiska archeologiczne z powyższych czasów pozyskano m.in. w miejscowości Świetlikowa Wola stan.1, AZP 73-72/6, Wygoda stan. 2 AZP 73-73/13, Gródek stan. 2 AZP 73-72/3, Gródek stan. 4 AZP 73-72/4, Zawada Stara stan.1 AZP 73-73/5.

W chwili obecnej największe zagrożenie dla stanowisk archeologicznych występujących na obszarze gminy Policzna stanowi działalność człowieka związana z tak zwanymi detektorystami, posługującymi się wykrywaczami metali. Ich proceder wywiera ogromny, negatywny wpływ na obiekty zabytkowe,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

powodując spustoszenie wśród nawarstwień kulturowych danego stanowiska jak również pozbawiając ewentualnych badaczy zabytków, mogących wyjaśniać takie kwestie jak np. datowanie stanowiska archeologicznego. Kolejnym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych i zalegających tam warstw kulturowych, obiektów archeologicznych oraz wszelkich pozostałości pradziejowej egzystencji człowieka, są inwestycje liniowe (drogi, gazociągi, sieci wodociągowo-kanalizacyjne, energetyczne itp.). Przedsięwzięcia takie stanowią zagrożenie dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ale równocześnie stwarzają szansę poprzez prowadzenie nadzorów archeologicznych i ratowniczych badań przed inwestycyjnych na lepsze i dokładniejsze rozpoznanie pradziejów danego regionu. Ważne jest aby wszelkie planowane inwestycje liniowe związane z szerokim zakresem prac ziemnych poprzedzić weryfikacyjnymi archeologicznymi badaniami powierzchniowymi. Konieczność ta jest spowodowana długim czasem jaki minął od przeprowadzenia poprzednich tego typu badań prowadzonych w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski. W związku z czym wiele danych dotyczących stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie gminy Policzna mogło ulec zmianie, na skutek działalności człowieka oraz sił natury powodujących ich ciągłe przeobrażenia.

5.9. Zabytki w zbiorach muzealnych.

Na terenie gminy Policzna prowadzi działalność Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie (od 2020r. jest samodzielną placówką muzealną, wcześniej filia Muzeum im. J. Malczewskiego w Radomiu). Instytucja ma charakter muzeum biograficznego poświęconego poecie Janowi Kochanowskiemu. Jego siedzibą jest klasycystyczny dwór Jabłonowskich, pochodzący z XIX w. projektu Jakuba Kubickiego. Muzeum jest wizytówką kulturalną gminy cieszącą się bardzo dużym zainteresowaniem zwiedzających w tym w szczególności grup szkolnych. organizuje wiele corocznych imprez kulturalnych, koncertów, konkursów literackich, spotkań.

5.10. Miejsca Pamięci Narodowej.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1h ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022, poz. 840.) podlegają miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Miejscem Pamięci Narodowej może być:

1/ grób lub cmentarz wojenny

2/ nieruchomość lub obiekt budowlany albo jego pozostałości, upamiętniające postaci lub wydarzenia znaczące dla Narodu i Państwa Polskiego, a w szczególności pomnik, krzyż przydrożny, kapliczka, kopiec;

3) inny obiekt lub przedmiot związany z wydarzeniami lub postaciami znaczącymi dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego, a w szczególności tablica pamiątkowa.

W 2016 r. zlikwidowano Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Jej kompetencje przejął Instytut Pamięci Narodowej- Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa

Zadania biura polegają na:

- inicjowaniu opieki nad miejscami walk i męczeństwa oraz trwałego upamiętniania faktów, wydarzeń i postaci związanych z tymi miejscami;
- współdziałaniu w organizowaniu obchodów, uroczystości, przedsięwzięć wydawniczych i wystawienniczych;
- ocenianiu stanu opieki nad miejscami i trwałymi obiektami pamięci narodowej, w szczególności nad grobami i cmentarzami wojennymi oraz walk narodowowyzwoleńczych i cmentarzami ofiar totalitarnego terroru;
- opiniowaniu pod względem historycznym wniosków o trwałe upamiętnienie miejsc i wydarzeń historycznych;
- współdziałaniu ze środowiskami i organizacjami emigracyjnymi i polonijnymi oraz polskimi poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, w sprawowaniu opieki nad miejscami walk i męczeństwa Narodu Polskiego za granicą.

Rada do Spraw Muzeów i Miejsc Pamięci Narodowej działa na podstawie art. 7 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r., poz. 902).

Rada do Spraw Muzeów i Miejsc Pamięci Narodowej jest organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w sprawach zarządzania, finansowania oraz polityki kulturalnej w zakresie muzealnictwa oraz spraw związanych z miejscami pamięci narodowej, w tym pomnikami zagłady.

Wojewoda wydaje zezwolenie na remonty i stawienie nowych nagrobków na grobach wojennych w trybie art. 5 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. 2017, poz. 681).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Najważniejsze miejsca pamięci narodowej na terenie gminy Policzna.

- **Policzna** - Pomnik Pamięci Narodowej (ul. Kochanowskiego) poświęcony ofiarom faszyzmu, miejsce rozstrzelania mieszkańców Policzny 12 VI 1943 r.
- **Policzna** - Tablica na murze pałacu Przeździeckich (ul. Przeździeckich) upamiętniająca atak połączonych oddziałów AK i BCh na Niemców 11 VI 1944 r.
- **Policzna** - Pomnik Batalionów Chłopskich (ul. S. Żeromskiego) upamiętniający walki oddziałów BCh na terenie powiatu zwoleńskiego i kozienickiego
- **Policzna** - Tablica na filarze bramy kościoła (ul. Sykulskiego) poświęcona żołnierzom polskim z parafii polickiej, którzy zginęli w wojnie w latach 1918 - 1920
- **Policzna** - Cmentarz parafialny przy ul. J. Kochanowskiego na którym znajdują się: mogiły polskich żołnierzy zabitych w Policznie 10 IX 1939 r., zbiorowa mogiła rozstrzelanych mieszkańców Policzny w dniu 12 VI 1943 r., mogiła pułkownika wojsk polskich Alojzego Czołczyńskiego, uczestnika wojen napoleońskich oraz organizatora i dowódcy Pułku Dzieci Warszawskich
- w czasie Powstania Listopadowego, mogiła Kazimierza Czarneckiego, oficera wojsk polskich w czasie powstania styczniowego, grobowiec Wandy i Stanisława Targońskich — zasłużonych działaczy społecznych i oświatowych w gminie Policzna w okresie zaborów i w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości przez Polskę.
- **Policzna**- Cmentarz wojenny z pomnikiem na którym widnieje napis: „Tu spoczywają żołnierze Pierwszej Armii Austro-Węgierskiej oraz „Krakowskie Dzieci - Staszki”, którzy polegli podczas I woj. św. w trakcie bitwy 23/24 października 1914 r. Spoczywa tutaj 1200 żołnierzy austro-węgierskich i 150 żołnierzy polskich. Cześć ich pamięci”.
- **Antoniówka** - obelisk upamiętniający pacyfikację wsi 1944 r.
- **Patków** - pomnik upamiętniający śmierć porucznika Mariana Mikulskiego „Zygryda”, komendanta placówki AK w Zwoleniu, rozstrzelanego przez Niemców 22 VI 1944 r.
- **Gródek** - cmentarz parafialny- mogiły poległych żołnierzy w 1914 r.
- **Piątków** -pomnik upamiętniający bitwę żołnierzy BCh z żandarmerią niemiecką 28 III 1944 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Nowe upamiętnienia wymagają uzgodnienia w Biurze Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Instytucie Pamięci Narodowej (ul. Wołoska 7, 02-675 Warszawa buwim@ipn.gov.pl) powołanego 01.08.2016 r. na mocy ustawy z 29 kwietnia 2016 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw.

5.11. Gminna Ewidencja Zabytków dla Gminy Policzna

Zgodnie z art. 21 w/w ustawy podstawą opracowania programu opieki nad zabytkami jest gminna ewidencja zabytków. Według Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r., poz. 56) GEZ jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Karta ewidencyjna zabytku zawiera dane umożliwiające określenie zabytku, jego miejsce położenia (adres), czas powstania, historię i opis wartości, stan zachowania oraz wskazanie właściciela i posiadacza zabytku. Obecnie włączanie karty adresowej lub jej wyłączenie wymaga poinformowania właściciela danej nieruchomości o zamiarze dokonania tych czynności i następnie o dokonaniu tych czynności.

Na podstawie nowelizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 18 marca 2010 r. (Dz. U. 2010 r. nr 75 poz. 474), która weszła w życie 5 czerwca 2010 r. (art. 7) określone zostały zabytki, które powinny znaleźć się w gminnej ewidencji zabytków.

Są to zabytki nieruchome:

- wpisane do rejestru zabytków,
- znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- zabytki nieruchome wyznaczone przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- inne wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zweryfikowana gminna ewidencja zabytków nie jest zamknięta i może być zwiększana zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Aktualnie w gminnej ewidencji zabytków znajduje się:

Kościół	- 2
Cmentarze	- 4
Kapliczki, krzyże, figury	- 23
Kaplice	- 1
Inne obiekty kościelne	- 5

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

Pomniki	- 1
Obiekty przemysłowe	- 2
Pałace, dwory	- 2
Obiekty przypałacowe, folwarczne	- 5
Parki	-2
Budynki drewniane	-1
Obiekty użyteczności publ.	-4
W sumie:	- 52

W celu przeprowadzenia prac remontowych, wymagających pozwolenia na budowę (przebudowa dachu, rozbudowa budynku) przy zabytku znajdującym się w Gminnej Ewidencji Zabytków należy wystąpić z wnioskiem do Starostwa Powiatowego w Zwoleniu. Pozwolenie na budowę zostanie wydane po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W przypadku prac nie wymagających pozwolenia na budowę właściciel zabytku gminnego zgłasza prace do starostwa powiatowego, które zostają zaopiniowane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

6. STAN ZACHOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA ZABYTEKÓW ORAZ RODZAJE ZAGROŻEŃ.

Wiele obiektów włączonych do Gminnej ewidencji Zabytków dla Gminy Policzna znajduje się przynajmniej w dostatecznym stanie zachowania.

W najlepszym stanie są:

- krzyż przydrożny w Policznie-Parceli,
- dzwonnica przy kościele w Gródku,
- kapliczka św. Jana Nepomucena w Policznie,
- budynek Ochotniczej straży Pożarnej w Zawadzie Starej (obiekt zmodernizowany),
- budynek sześciorników w Policznie (obiekt zmodernizowany),
- budynek plebanii w Policznie,
- park zabytkowy w Czarnolesie,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- dom drewniany w Zawadzie Starej 16a (w ostatnim czasie zostało wymienione pokrycie dachowe z eternitu na blachodachówkę).

W najgorszym stanie są:

- brama kościelna w Policznie (w 2022 roku ceglana brama została zabezpieczona poprzez podstemplowanie). Obecnie prowadzone jest postępowanie w sprawie wpisania do rejestru zabytków ogrodzenia kościoła pw. św. Stefana w Policznie wraz z bramą,
- budynek gorzelni w Policznie z 2 poł. XIX w.- wpisanej do rejestru zabytków (pomimo rozpoczęcia inwestorskich działań projektowych w 2018 r. odnośnie prac remontowych nie zostały rozpoczęte dotychczas jakiegokolwiek prace budowlane),
- budynek dawnej szkoły w Zawadzie Starej (od lat nieużytkowany, ulega coraz większej destrukcji),
- Park oraz ogrodzenie pałacowe w Policznie (od lat nie są prowadzone prace remontowe muru i działania rewitalizacyjne na terenie parku),
- nagrobek Tekli Boguckiej i płyta nagrobna Leokadii Krassowskiej z cmentarza tzw. „starego” w Policznie (obiekty znajdują się w bardzo złym stanie i wymagają pilnej interwencji konserwatorskiej).

Pogarsza się stan nagrobków historycznych zlokalizowanych na cmentarzach w Gródku i Policznie. Są to obiekty głównie wykonane z piaskowca. Występuje znaczna korozja kamienia. Obiekty są mocno zanieczyszczone porostami i zabrudzeniami pochodzenia atmosferycznego. Wiele nagrobków posiada ubytki, uszkodzenia mechaniczne, a także część z nich utraciło stabilizację ze względu na zapadanie się grobów.

Kapliczki, krzyże i figury przydrożne odnawiane są przez lokalne społeczności, lecz w większości przypadków prace są prowadzone niezgodnie ze standardami konserwatorskimi (obiekty są malowane następnymi warstwami farby).

7. REALIZACJA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022.

W ostatnich latach w gminie Policzna przeprowadzono wiele działań mających na celu poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych jak również wypromowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

- Zabezpieczono bramę kościoła w Policznie, listopad 2022 r.
- Zmodernizowano budynek remizy OSP w Zawadzie Starej (2020 r.)
- Zmodernizowano budynek sześciorników w Policznie.
- Przeprowadzono remont dzwonnicy w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Trójcy w Gródku w 2020 r. ze środków dotacyjnych MWKZ w Warszawie.
- Realizacja remontu i przebudowy zabytkowej oficyny dworskiej wchodzącej w skład zespołu dworsko-parkowego Muzeum im. J. Kochanowskiego w Czarnolesie ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego (2022 r.). Przeprowadzono również badania archeologiczne w czerwcu b.r.
- Wydane zostało pozwolenie konserwatorskie na prace remontowe w kaplicy dworskiej w Czarnolesie (2022 r.).

8. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.

Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy oraz krajobrazu kulturowego gminy została wykonana w oparciu o wizje lokalne w terenie, przegląd dostępnej literatury oraz dokumentów gminnych, dokumentacji konserwatorskiej znajdującej się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków Delegatura w Radomiu i informacji uzyskanych w gminie.

Mocne Strony	Słabe Strony
• występowanie zrównoważonego krajobrazu kulturowego, • liczne, oznakowane szlaki turystyczne biegnące przez teren gminy, • występowanie obiektów zabytkowych i historycznych o wartościach ponadregionalnych (związanych z Janem Kochanowskim),	• występowanie obiektów zabytkowych, będących w bardzo złym stanie zachowania, • niewystarczające działania na rzecz ochrony zabytków gminnych i opieki nad zabytkami / brak spójnego systemu zachęt i finansowania prac przy zabytkach oraz narzędzi prawnych i administracyjnych/,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

• włączanie nowych obiektów do gminnej ewidencji zabytków, • opieka lokalnych społeczności nad krzyżami i kapliczkami przydrożnymi, • działalność Lokalnej grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój” i innych organizacji społecznych, • występowanie miejsc pamięci narodowej, • bliskość Janowca i Kazimierza Dolnego, • dobre połączenia drogowe: droga krajowa nr 12 Łódź- Radom- Lublin, droga wojewódzka nr 79 Warszawa- Sandomierz- Kraków, • wydanie monografii o gminie Policzna, • funkcjonowanie muzeum Jana Kochanowskiego, • możliwość ubiegania się o dotacje na prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Sejmik Województwa Mazowieckiego) • możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne na projekty związane z turystyką.	• brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, • brak oznakowania zabytków wpisanych do rejestru zabytków znakiem „Zabytek chroniony prawem”, • brak uzgodnień z urzędem konserwatorskim prac remontowych i konserwatorskich przy zabytkach znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
---	---

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026

• utworzenie szlaku kulturowego „Szlak Rodu Kochanowskich”.	
---	--

Szanse	Zagrożenia
• zachowanie w jak najlepszym stanie zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, • zwiększenie ruchu turystycznego związanego z Janem Kochanowskim • poprawa infrastruktury turystycznej, • oznakowanie zabytków, • opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, • aktywniejsza działalność instytucji kultury, szkół i organizacji społecznych na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego gminy; • wsparcie Urzędu Gminy w Policznie (odnośnie składania wniosków dotacyjnych do WUOZ i Sejmiku Województwa Mazowieckiego)	• brak korzystnych dla właścicieli zabytków rozwiązań systemowych (odnośnie wsparcia prawnego i finansowego). • postępująca degradacja zespołu pałacowego w Policznie, budynku dawnej szkoły w Zawadzie Starej oraz historycznych nagrobków. • realizacja prac remontowych i konserwatorskich przy zabytkach w sposób niewłaściwy, niezgodny ze standardami konserwatorskimi. • występowanie zagrożeń zewnętrznych: pożary, powódzie.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

9. Założenia Gminnego Programu Opieki nad zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2023-2026.

Uwzględniając cele wymienione w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w wyniku dokonanej kompleksowej analizy stanu dziedzictwa kulturowego w Gminie Policzna w oparciu o inne dokumenty strategiczne utworzone na poziomie gminy zostały sformułowane następujące priorytety w perspektywie wieloletniej, kierunki i działania w perspektywie 4- letniej.

Priorytet 1.	
Dokumentacja dziedzictwa kulturowego.	
Kierunki	Działania
1. Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków.	1. włączanie do GEZ nowych obiektów zabytkowych, które zostaną uznane za wartościowe np.: kapliczki w formie krzyża na cokole z 1935 r. w miejscowości Chechły (dz. ewid. nr 221).
	2. Wyłączanie z GEZ w przypadku np. zniszczenia zabytku, utraty wartości zabytkowych i wydawanie stosownych uchwał w tych sprawach.
	3. Udostępnienie wykazu Gminnej Ewidencji Zabytków mieszkańcom gminy oraz tekstu Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.
2. Monitorowanie stanu zachowania obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków oraz stanu prawnego dotyczącego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.	4. Wyznaczenie osoby zajmującej się sprawami ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (znajomość przepisów prawa, współpraca z pracownikami urzędu konserwatorskiego, wiedza na temat zasobów zabytkowych gminy, itp.).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

	5. Dokonywanie przeglądów obiektów z gminnej ewidencji zabytków z udziałem pracowników urzędu konserwatorskiego. Monitorowanie stanu zachowania obiektów będących w złym stanie technicznym.
Priorytet 2 Optymalizacja narzędzi wsparcia dla właścicieli zabytków oraz narzędzi prawnych i administracyjnych dla ochrony zabytków.	
Kierunki	Działania
1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	1. Przygotowanie gminnego mechanizmu finansowego mającego na celu dofinansowanie prac przy zabytkach, będących własnością osób prywatnych, organizacji pozarządowych czy wspólnot, na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami/ np. na prace niezbędne do zahamowania postępującej degradacji obiektu zabytkowego.
	2. Informowanie właścicieli zabytków o istniejących źródłach finansowania /Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, samorząd wojewódzki, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
	3. Współpraca z Lokalną Grupą Działania „Dziedzictwo i Rozwój” w zakresie zachowania dziedzictwa materialnego niematerialnego gminy.
	4. Bieżąca opieka nad miejscami pamięci narodowej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

2. Sprawowanie właściwej ochrony nad obiektami zabytkowymi.	5. Realizacja zapisów w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, mająca na celu utrzymanie zrównoważonego krajobrazu kulturowego i przyrodniczego gminy Policzna.
	6. Podjęcie działań administracyjnych mających na celu zachowanie budynku dawnej szkoły w Zawadzie Starej.
	7. Inicjowanie działań administracyjnych w obszarach, gdzie występują zagrożenia dla zabytków. Przedstawianie propozycji działań wraz ze wsparciem finansowym/ we współpracy z urzędem konserwatorskim/. Współpraca Parafii w Policznie, UG w Policznie i Urzędu konserwatorskiego w zakresie remontu bramy kościelnej w Policznie oraz innych historycznych obiektów np. najcenniejszych nagrobków.
Priorytet 3 Rozwój turystyki na terenie gminy Policzna.	
Kierunki	Działania
1. Promowanie dziedzictwa kulturowego gminy.	1. Wspieranie działań mających na celu zachowanie tradycji ludowych i obrzędów/ dziedzictwa niematerialnego/
	2. Podniesienie rangi najważniejszych imprez kulturalnych w gminie.
	3. Propagowanie miejsc historycznych i zabytków związanych z Janem Kochanowskim.
3. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby turystyczne.	4. Oznakowanie zabytków wpisanych do rejestru zabytków- znakiem: obiekt

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

	chroniony prawnie - we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Zwoleńiu
	5. Współpraca z właścicielami zabytków odnośnie udostępniania ich turystom.
	6. Realizacja projektów finansowanych ze środków zewnętrznych dot. rozbudowy infrastruktury turystycznej w pobliżu obiektów zabytkowych.

10. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd Gminy Policzna. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez szereg działań władz gminy jak również jednostek podległych i współpracujących zmierzających do osiągnięcia określonych w przedmiotowym dokumencie celów. Program jest skierowany przede wszystkim do społeczności lokalnej dzięki akceptacji i współpracy której realizacja programowych celów będzie mogła mieć szanse powodzenia i w konsekwencji ma jej przynieść wymierne korzyści.

W celu realizacji niniejszego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Tczów wykorzystane zostaną następujące kategorie instrumentów: instrumenty prawne, instrumenty finansowe, instrumenty społeczne, instrumenty koordynacji, instrumenty kontrolne.

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów ustawowych, m.in.: uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powołanie parku kulturowego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wdrożenie uchwały krajobrazowej, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków, itp.;
- instrumenty finansowe – finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków niebędących własnością gminy, dla właścicieli i posiadaczy zabytków wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków oraz włączonych do gminnej ewidencji zabytków;
- instrumenty koordynacji – realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w gminnej strategii i innych dokumentach, współpraca

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z innymi jednostkami samorządowymi, z powiatem i samorządem województwa, organizacjami wyznaniowymi oraz bezpośrednio z właścicielami zabytków;

- instrumenty społeczne – m.in. działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, konsultacje z właścicielami obiektów zabytkowych;
- instrumenty kontrolne – aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, sporządzanie sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz aktualizacja przedmiotowego dokumentu wynikająca z czteroletniego okresu jego obowiązywania.

11. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zgodnie z zapisami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy ma obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Sprawozdanie to ma być przedstawione Radzie Gminy.

W celu dokonania oceny gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna niezbędne jest prowadzenie monitoringu działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych działań określonych w tym programie.

12. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku (wpisanego do rejestru zabytków) wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku (art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

Jednocześnie w/w ustawa wskazuje na możliwość pozyskania środków zewnętrznych w formie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac prowadzonych przy zabytkach (art. 74):

- ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa „Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego. Program „Ochrona Zabytków”. Można starać się o przyznanie środków finansowych następujące zadania: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania; prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).

- wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda. Pozyskana dotacja może być przyznana na:

- Sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- Przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- Opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- Wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- Sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- Stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku; 76
- Odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- Odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- Odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- Modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- Uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- Działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

- Zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7–15;
- Zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2017 r., poz. 1674).

Inne źródła dofinansowania projektów związanych z pracami przy zabytkach oraz projektów pośrednio związanych z ochroną dziedzictwa to:

Środki z Funduszy Europejskich, dystrybuowane na poziomie krajowym;

Środki z Regionalnych Programów Operacyjnych, dystrybuowane na poziomie województw;

Środki z Europejskich programów specjalnych, współpracy transgranicznej

Środki wojewódzkie, przyznawane przez marszałków województw - zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;

Środki własne gminy - zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Informacje na temat zasad i kryteriów dotyczących możliwości pozyskania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na następujących stronach internetowych: Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na podanych poniżej stronach:

Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków www.mwzkz.pl (dotacje)

Informacje dotyczące programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego www.gov.pl › web › kultura › programy-mkidn-2021

Informacje dotyczące programów operacyjnych „Regionalne programy operacyjne” www.rpo.mazowia.gov.pl

Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz dla organizacji pozarządowych” www.funduszngo.pl

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

Informacje dotyczące przyznawania dotacji przez Instytut Pamięci Narodowej <https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/groby-weteranow-walk-o/dotacje-i-swiadczenia/64096,Dotacje-i-swiadczenia.html>

Informacje o udzielaniu dotacji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, m.in. dla powiatów i gmin ze środków Województwa Mazowieckiego www.mazovia.pl

Informacje o dotacjach na zabytki znajdujących się w GEZ można uzyskać w Lokalnej Grupie Działania „Puszcza Kozienicka”.

Podstawowa bibliografia

- 1/ Gierała Z. – Opowieści przydrożnych kapliczek, Warszawa 2009r.
- 2/ Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, T. III, woj. kieleckie, z.6, pow. kozienicki, Warszawa 1958r.
- 3/ Kondracki J. – Geografia regionalna Polski, Warszawa 2001r.
- 4/ Libicki P, Libicki M., Dwory i pałace wiejskie na Mazowszu 2009r.
- 5/ Miegoń M, Historia parafii w Policznie. „Ave” 1997r. , nr 35 ,s. 12
- 6/ Policzna: by czas nie zaćmił i niepamięć, red. Eugenii Januszewicz, Sycyna 2004r.
- 7/ Policzna: przeszłość i dzień dzisiejszy radomskiej wsi, red. Kazimierza Myślińskiego, Radom 1993r.
- 8/ Radomskie – alfabet wykopalisk, Radom 1994r.
- 9/ Rosiński S., W parku, sadzie i ogrodzie Jana z Czarnolasu, Czarnolas , Radom 2007r.
- 10/ Rudnik S: Zapomniany pałac: pałac Przeździeckich w Policznie. „Głos Ziemi Zwoleńskiej” 2000r., nr 14 , s.29-30
- 11/ Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. Filip Sulimierski i inni Warszawa 1880- 1902
- 12/ Wiśniewski J., Dekanat radomski, Radom 1911r.

Ważniejsze strony internetowe:

www.czarnolas.ugm.pl

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

www.zwolenpowiat.pl
www.dir.zwolen.com
www.turystyka.zwolen.com
www.muzeumkochanowski.pl
www.zabytek.pl

**Dokumentacja konserwatorska dotycząca poszczególnych zabytków znajduje się w
Archiwum Zakładowym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie
Delegatura w Radomiu**

Załącznik nr 1

Wykaz Gminnej Ewidencji Zabytków dla Gminy Policzna (po weryfikacji terenowej w 2022 r.)

GEZ Lp.	Miejscowość	Obiekt, czas powstania	Uwagi
1	Chechły	Krzyż przydrożny 1925 r.	Przy drodze Chechły Helenów na skrzyżowaniu dróg Działka ewid. nr 129
2	Czarnolas	Dwór murowany 3 ćw. XIX w.	Muzeum Jana Kochanowskiego Działka ewid. nr 937/1 wpis do rejestrów zabytków
3		Dawny domek dla służby	Muzeum Jana Kochanowskiego

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

	Czarnolas	2 poł. XIX w.	Działka ewid. nr 937/1
4	Czarnolas	Kaplica 1826 - 1846r.	Muzeum Jana Kochanowskiego Działka ewid. nr 937/1 wpis do rejestru zabytków
5	Czarnolas	Kamienny obelisk XIX w.	Muzeum Jana Kochanowskiego Działka ewid. nr 937/1
6	Czarnolas	Park dworski XIX w.	Muzeum Jana Kochanowskiego Działka ewid. nr 937/1 wpis do rejestru zabytków
7.	Czarnolas	Budynek dawnej szkoły (obecnie biblioteka gminna) 1928r.	Czarnolas 87 Działka ewid. nr 246
8.	Czarnolas	Kapliczka przydrożna 1911r.	Działka ewid. nr 302
9.	Czarnolas	Krzyż przydrożny 1926r.	Działka ewid. nr 210
10.	Czarnolas- Kolonia	Krzyż przydrożny	Przy drodze Gródek – Czarnolas

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

		1884 r.	Działka ewid. nr 110
11.	Gródek	Cmentarz rzymsko-katolicki 1 poł. XIX w.	Przy drodze Gródek – Czarnolas Działka ewid. nr 461
12.	Gródek	Kościół p.w. św. Trójcy 1593-1598r., 1643r., 1903-1910r.	Parafia p.w. św. Trójcy Gródek 46 26 – 720 Gródek Działka ewid. nr 306/1 wpis do rejestru zabytków
13.	Gródek	Dzwonnica 1780r. , 1935r. (rekonstrukcja)	Parafia p.w. św. Trójcy Gródek 46 26 – 720 Gródek Działka ewid. nr 306/1 wpis do rejestru zabytków
14.	Gródek	Plebania 2 poł. XIX w.	Parafia p.w. św. Trójcy Gródek 46 26 – 720 Gródek Działka ewid. nr 306/1
15.	Gródek	Kapliczka kubaturowa XVIII w.	W centrum wsi. Działka ewid. nr 334

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

16.	Kuszlów	Krzyż przydrożny 1936r.	Działka ewid. nr 432
17.	Ługowa Wola	Krzyż przydrożny 1929r.	Działka ewid. nr 2
18.	Nowa Wygoda	Krzyż przydrożny 1936r.	Działka ewid. nr 182
19.	Policzna	Figura Matki Boskiej 1900r.	Naprzeciwko kościoła Działka ewid. nr 153/1
20.	Policzna	Brama kościelna 1889 r. -1894 r.	Parafia p.w. św. Stefana ul. Bł. Sykulskiego 1 26-720 Policzna Działka ewid. nr 271
21.	Policzna	Kościół p.w. św. Stefana 1889 r. -1894 r.	Parafia p.w. św. Stefana ul. Bł. Sykulskiego 1 26-720 Policzna Działka ewid. nr 271 wpis do rejestru zabytków
22.	Policzna	Ogrodzenie kościelne z kaplicami	Parafia p.w. św. Stefana ul. Bł. Sykulskiego 1

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

		k. XIX w.	26-720 Policzna Działka ewid. nr 271
23.	Policzna	Figura Matki Boskiej 1886 r.	Parafia p.w. św. Stefana ul. Bł. Sykulskiego 1 26-720 Policzna Lokalizacja na placu przykościelnym działka ewid nr 271
24.	Policzna	Dawny cmentarz przykościelny XVI w.	ul. Starowiejska Działka ewid. nr 188/1
25.	Policzna	Pałac 2 poł. XIX w.	ul. Przeździeckich 1 Działka ewid. nr 258/2 wpis do rejestru zabytków
26.	Policzna	Pawilon pałacowy 2 poł. XIX w.	ul. Przeździeckich 1 Działka ewid. nr 258/2 wpis do rejestru zabytków
27.	Policzna	Park pałacowy 2 poł. XIX w.	Działka ewid. nr 258/2 wpis do rejestru zabytków
28.	Policzna	Figura św. Jana Nepomucena XVIII w.	Przy ul. Stefana Żeromskiego Działka ewid. nr

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

			269/4
29.	Policzna	Sześcióraki dworskie kon. XIX w.	ul. Stefana Żeromskiego 73 Działka ewid. nr 269/4
30.	Policzna	Gorzelnia kon. XIX w.	ul. Przeździeckich Działka ewid. nr 260/9 wpis do rejestru zabytków
31.	Policzna	Słodownia XIX/XX w.	ul. Przeździeckich Działka ewid. nr 260/9
32.	Policzna	Obora podworska Pocz. XX w. przebud. 1950r.	ul. Przeździeckich Działka ewid. nr 258/15
33.	Policzna	Ogrodzenie pałacowo-parkowe 4 ćw. XIX w.	Działka ewid. nr 258/2
34.	Policzna	Plebania 1889r.- 1894r.	Parafia p.w. św. Stefana ul. Bł. Sykulskiego 1 26-720 Policzna Działka ewid. nr 271
35.	Policzna	Cmentarz rzymsko-katolicki 1 poł. XIX w.	ul. Jana Kochanowskiego Działka ewid. nr 190/1

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

36.	Policzna	Krzyż przydrożny 1903r.	Działka ewid. nr 44/6
37.	Policzna	Cmentarz wojenny 1914r.-1918r.	Na terenie leśnym na końcu ulicy Osiedlowej
38.	Policzna- Parcela	Krzyż przydrożny 1807r.	Przy drodze krajowej nr 79 ul. Stefana Żeromskiego Działka ewid. nr 46
39.	Świetlikowa Wola	Kapliczka kubaturowa 1832r.	Przy drodze Czarnolas- Policzna Działka ewid. nr 111
40.	Świetlikowa Wola	Krzyż przydrożny 1926r.	Przy posesji numer 43 Działka ewid. nr 258 i 210
41.	Wilczowola	Krzyż przydrożny 1927r.	Działka ewid. nr 23
42.	Władysławów	Kapliczka przydrożna 1 poł. XX w.	Działka ewid. nr 183/1
43.	Wojciechówka	Kapliczka przydrożna 1898r.	Przy drodze krajowej numer 79 Zwoleń- Policzna

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

			Działka ewid. nr 166
44.	Wólka Policka	Kapliczka przydrożna 1947r.	Działka ewid. nr 302/1
45.	Wygoda	Krzyż przydrożny 1939r.	Działka ewid. nr 161/9
46.	Zawada Stara	Dom drewniany 1 poł. XX w.	Posesja numer 16a Działka ewid. nr 105
47.	Zawada Stara	Krzyż przydrożny 1948r.	Działka ewid. nr 105
48.	Zawada Stara	Kapliczka przydrożna 1 poł. XX w.	Działka ewid. nr 87/8
49.	Zawada Stara	Krzyż przydrożny 1935r.	Działka ewid. nr 93
50.	Zawada Stara	Kapliczka przydrożna 1 ćw. XX w.	Działka ewid. nr 497/1
51.	Zawada Stara	Remiza strażacka OSP 1916r.	Działka ewid. nr 508
52.	Zawada Stara	Budynek dawnej szkoły 2 poł. XIX w. , rozbudowa 1924 r.	Działka ewid. nr 509

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022**Załącznik nr 2**

Stanowiska archeologiczne zlokalizowane w obrębie Gminy Policzna (na podstawie weryfikacji terenowej przeprowadzonej w ramach Gminnej Ewidencji Zabytków i Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 dla Gminy Policzna).

L.p.	Miejscowość	Numer stanowiska w obrębie miejscowości	Obszar AZP i numer stanowiska archeologicznego w obrębie obszaru	Funkcja	Chronologia
1.	Annów	1	AZP 74-72/4	śląd osadnictwa	epoka neolitu
2.	Antoniówka	1	AZP 74 -72/1	obozowisko	okres neolitu kultura pucharów lejkowatych
3.	Chechły	1	AZP 74-73/2	śląd obozowiska	epoka kamienia

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

4.	Czarnolas	1	AZP 73-73/1	zabudowa dworska	XVI – XIX w.
5.	Gródek Nowy	1	AZP 73-72/1	śląd osadnictwa	okres nowożytny
6.	Gródek Nowy	2	AZP 73-72/3	śląd osadnictwa osada	epoka kamienia- wczesna epoka brązu okres nowożytny (XVI – XVIII w.)
7.	Gródek			śląd osadnictwa	okres późno średniowieczny

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

	Nowy	4	AZP 73-72/4	osada	okres nowożytny
8.	Policzna-Zakościół	1	AZP 73-72/5	śląd osadnictwa	epoka kamienia – wczesna epoka brązu
9.	Policzna	1	AZP 73-72/7	śląd osadnictwa	
10.	Świetlikowa Wola	1	AZP 73-72/6	osada	okres późno średniowieczny
11.	Wólka Policka	1	AZP 73-72/2	obozowisko	epoka kamienia – wczesna epoka brązu
12.	Wygoda	1	AZP 73-73/8	osada	okres lateński kultura przeworska

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Policzna na lata 2019-2022

13.	Wygoda	2	AZP 73-73/13	ślad obozowiska osada osada	epoka kamienia okres wczesnośredniowiec zny okres późnośredniowieczn y
14.	Zawada Stara	1	AZP 73-73/5	Ślad osadnictwa ślad osadnictwa	epoka kamienia okres późnośredniowieczn y /nowożytny/